

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Suková

Postavení nezletilého v exekučním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Postavení nezletilého v exekčním řízení*“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 21. 6. 2021

.....

Veronika Suková

Tímto děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení při vypracování této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
1. Úvod.....	7
2. „Dětské exekuce“ jako součást celospolečenského problému.....	9
3. Práva nezletilého dítěte	12
3.1. Zapojení nezletilého do řízení prostřednictvím participačních práv.....	12
3.1.1. Realizace participačních práv v soudním řízení	13
4. Průběh exekučního řízení se zaměřením na specifické problémy spojené s účastí nezletilé osoby v postavení povinného.....	14
4.1. Způsobilost nezletilého dítěte být účastníkem exekučního řízení	14
4.2. Zastupování nezletilých účastníků řízení.....	14
4.2.1. Vhodnost a přípustnost zastoupení zákonným zástupcem v řízení proti nezletilému	17
4.2.2. Efektivita zastoupení zákonným zástupcem v řízení a její vliv na exekuční postih nezletilého	20
4.3. Problematické aspekty doručování nezletilému účastníkovi	21
4.4. Vhodnost platebního rozkazu jako exekučního titulu.....	22
4.5. Výběr exekutora a jeho role v řízeních s nezletilým povinným	24
4.6. Osoby oprávněné a specifika jejich exekučních titulů ve vztahu k nezletilým	25
4.7. Právo nezletilého na vstup do dospělosti bez dluhů, které mají „rdousící“ účinek ...	28
4.8. Problematické aspekty provedení exekuce u osob nezletilých	29
4.9. Použitelnost institutu odkladu exekuce ve věcech nezletilých	29
4.10. Zastavení exekuce.....	30
5. Postavení nezletilého v roli oprávněného v exekučním řízení.....	34
6. Posílení postavení nezletilých v dluhové a exekuční problematice.....	37
6.1. Novela občanského zákoníku a občanského soudního řádu	37
6.1.1. Neshoda zákonných zástupců při udělení souhlasu k právnímu jednání (§32 o.z.)	38
6.1.2. Právní jednání podmíněné dodatečným souhlasem zákonného zástupce (§36 o.z.)	38
6.1.3. Právní jednání vyžadujících souhlas soudu (§898 o.z.).....	39
6.1.4. Exekuční postih majetku nezletilého (§899a odst. 1 o.z., §262c o.s.ř.)	40
6.1.5. Zákonné ručení rodičů dítěte (§899a odst. 2 o.z.)	40
6.1.6. Změna započítávání plnění na dluh (§1932 o.z.).....	42
6.1.7. Smluvní pokuta ve vztahu k nezletilým (§2048 o.z.).....	42

6.1.8.Přechod nájmu bytu (§2279 o.z., §2282a o.z.).....	42
6.1.9.Deliktní (ne)způsobilost nezletilých (§2920 o.z., §2921 o.z.).....	43
6.1.10.Povinnost doručování nezletilému účastníkovi (§50b o.s.ř.).....	43
6.1.11.Vydávání rozhodnutí v řízeních s nezletilým účastníkem (§114b, §114c, §153b, §172 o.s.ř.)	44
6.1.12.Aplikace nové právní úpravy.....	44
6.2.Řešení dětských dluhů prostřednictvím insolvenčního řízení.....	45
7. Závěr	46
8. Zdroje	50
8.1. Literatura.....	50
8.2. Odborné články	50
8.3. Právní předpisy a související zdroje.....	51
8.4. Judikatura	52
8.5. Internetové zdroje	53
Abstrakt	56
Abstract.....	57
Klíčová slova	58
Key words.....	58

Seznam použitých zkratk

o.z.	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
o.s.ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
e.ř.	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
z.ř.s.	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ÚS	Ústavní soud
NS	Nejvyšší soud
EK ČR	Exekutorská komora České republiky
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí

1. Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma postavení nezletilého v exekučním řízení. Toto téma jsem se rozhodla zvolit v souvislosti s rozšířením společenské debaty nad problematikou nárůstu počtu případů dětí v exekuci. Ačkoliv se téměř ve všech oblastech práva setkáváme s velkým důrazem kladeným na ochranu práv dětí a jejich nejlepší zájem, podíváme-li se na počet dětí v exekuci, zdá se, jakoby v oblasti exekučního řízení byla ochrana práv dětí zcela opomenuta, což je i mou hypotézou pro tuto práci. Cílem této práce je proto výzkum postavení a ochrany nezletilých v exekučním řízení, a to za právní úpravy účinné na území České republiky do novely týkající se této problematiky, tj. do 30. 6. 2021, resp. srovnání této úpravy s novelizovanou právní úpravou účinnou ode dne 1. 7. 2021.

Ve své práci se budu zabývat postavením nezletilého v exekučním řízení, a to zejména průběhem exekučního řízení se zaměřením na specifika spojená s účastí nezletilého na řízení, přičemž za výzkumné otázky této práce považuji zejména: a) zda a jak je nezletilým v rámci exekučního řízení dána možnost uplatnit jejich práva, včetně práv participačních, b) jaká je míra ochrany nezletilých v exekučním řízení, c) jaká je možnost využití institutu zastavení exekuce z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti, d) jak přínosná je pro danou problematiku novela o.z. a o.s.ř. a zda povede ke zlepšení postavení nezletilého v exekučním řízení.

Při nalézání odpovědí na tyto výzkumné otázky budu využívat některé z metod právní metodologie. V první řadě budu přistupovat k jazykovému výkladu příslušných právních norem, který umožní tzv. „*prvotní přiblížení se k aplikované právní normě*“¹. Dále budu využívat i formálně systematický výklad, tedy zjišťování významu právní normy na základě systematiky daného právního předpisu.² A rovněž i výklad objektivně teleologický, tedy hledat smysl a účel dané právní normy.³ Tyto metody výkladu budou využívány za účelem zjištění objektivního recentního výkladového cíle.⁴

Co do osnovy bude práce obsahovat nejprve uvedení do problematiky zadluženosti dětí včetně statistických údajů o jejich počtu. Následně se v práci zaměřím již konkrétně na osobu nezletilého, a to postupně v postavení povinného i oprávněného. Konkrétně se zaměřím na průběh exekučního řízení se zaměřením na specifické problémy spojené s účastí nezletilé osoby, tj. například doručování, zastoupení, postavení exekutora a jeho role v řízení, odklad a

¹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 110.

² Tamtéž, s. 129.

³ Tamtéž, s. 163.

⁴ Tamtéž, s. 83-84.

zastavení exekuce, včetně zastavení z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti. Následně provedu rozbor novelizované právní úpravy, týkající se dané problematiky.

O tomto tématu nebylo dosud mnoho publikováno, neexistuje např. žádná publikace, která by tuto problematiku komplexně upravovala. V první řadě budu vycházet z příslušných ustanovení relevantních právních předpisů, tj. zejména o.z., o.s.ř. a e.ř., a komentářové literatury, která se k těmto ustanovením vztahuje. V nejasnostech budu hledat odpovědi rovněž v judikatuře, a to zejména Ústavního soudu a Nejvyššího soudu, a dále v odborných člancích. Ve spíše teoretické části věnující se popisu práv nezletilých budu vycházet z odborné literatury zahrnující dané téma, zejména publikace *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku* a dále též *Aktuální otázky ochrany práv dětí: informování dětí o jejich právech*. Informace budu čerpat rovněž z internetových zdrojů, např. článků a rozhovorů, které mi umožní mimo jiné prvotní seznámení se s příběhy tzv. dětských dlužníků a identifikaci určitých jevů společných pro tyto případy. V kapitole věnované novelizované právní úpravě budu vycházet z návrhu zákona, kterým se mění o.z. a o.s.ř., a dále z důvodové zprávy k tomuto zákonu, která mi poskytne zejména možnost seznámit se se zákonodárcovým pohledem na danou problematiku a také zjistit zamýšlený smysl a účel jednotlivých změn.

2. „Dětské exekuce“ jako součást celospolečenského problému

Vymáhání peněžitých dluhů v exekučním řízení se v posledních letech stalo ve společnosti často diskutovaným tématem. Při pohledu na statistická data Exekutorské komory ČR se tomuto faktu ani nelze příliš divit. Z dat vyplývá, že v roce 2020 bylo v České republice celkem 719 503 fyzických osob povinných k exekuci, a to pro celkový počet 4 330 351 vedených exekucí.⁵ Pro srovnání, v roce 2019 bylo celkem 790 000 fyzických osob povinných k exekuci, a 4 500 000 vedených exekucí.⁶ A předtím v roce 2018 celkem 822 000 fyzických osob povinných k exekuci a celkový počet exekucí 4 679 200.⁷

Ačkoliv je zde tedy patrná klesající tendence u obou údajů, je tento problém stále poměrně závažný. Při celkovém počtu obyvatel České republiky 10 694 480⁸ a celkovému počtu povinných osob, byl v loňském roce tzv. „v exekuci“ přibližně každý patnáctý obyvatel ČR, přičemž průměrný věk dlužníka byl 45,5 roku⁹.

Exekuce jako způsob vymožení povinnosti i přes vůli dlužníka je nezbytnou součástí každého právního řádu, neboť bez něj by neexistoval způsob, jak dlužníka přimět ke splnění jeho povinnosti a mohlo by docházet k tomu, že by se věřitelé snažili vymoci si své pohledávky sami.¹⁰ Ačkoliv je tedy dnes s pojmem „exekuce“ spojeno mnoho negativních konotací, samotný výkon uložených povinností není problémem, nýbrž pouze důsledkem jiných problémů ve společnosti. Z údajů Exekutorské komory ČR vyplývá, že existuje dosti početná skupina osob, která není schopna plnit více svých dluhů. V průměru vychází na jednu osobu povinnou zhruba 6 exekucí. V posledních letech došlo k řadě změn, které mohly přispět ke zlepšení této situace, například zrušení rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech¹¹ či zrušení tzv. přísudkové vyhlášky¹². Ačkoliv tyto a další změny, včetně medializace této

⁵ Statistické listy Exekutorské komory ČR. Údaje ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-I.pdf>> a <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-II.pdf>>.

⁶ Statistické listy EK ČR. Údaje ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-II.pdf>> a <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-I.pdf>>.

⁷ Statistické listy EK ČR. Údaje ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-II.pdf>> a <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-I.pdf>>.

⁸ Údaj ČSÚ ČR ke dni 31. 3. 2020. [online]. czso.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo>>.

⁹ Statistický list EK ČR. Údaj ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-II.pdf>>.

¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 2-3.

¹¹ Zrušeno s účinností ke dni 1. 12. 2016 zákonem č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru.

¹² Přísudková vyhláška zrušena. *Právní zpravodaj*. C. H. BECK, 25. 4. 2013.

problematiky, mohly vést k mírnému zlepšení situace, jak vyplývá ze statistik výše uvedených, celkové počty jsou stále dosti vysoké a dluhové problematice by proto měla být věnována pozornost i nadále. Zejména v dohledné budoucnosti hrozí nárůst počtu dluhů a případných exekucí v důsledku pandemie koronaviru.

V této souvislosti je rovněž vhodné zmínit problematiku vzniku situace, kdy dlužník není schopen splácet své současné dluhy, na jejich splátky sjednává další úvěry, a to bez vidiny splacení, která bývá někdy laicky nazývaná jako tzv. „dluhová past“.¹³ Pro osoby, které se v této situaci ocitnou je návrat do standardního života bez dluhů velmi obtížný. Tato situace pak samozřejmě nepostihuje jen samotného dlužníka, ale může mít přímý vliv i na jeho děti či další osoby blízké, a nepřímo pak negativně ovlivnit i celou společnost.

V minulých letech začala být pozornost upínána i na situaci, kdy nezletilé děti mohou být exekucemi postiženy nejen v důsledku exekucí svých rodičů, ale rovněž i exekucemi vedenými proti nim samým. Diskuze na toto téma, následně vedly ke snahám o odstranění tohoto problému. Ze statistik vyplývá, že v roce 2020 byl celkový počet nezletilých osob povinných k exekuci 2 220. Ve věkové kategorii do 15 let se jednalo o 1 391 nezletilých osob s celkovým počtem 1 697 exekucí, v kategorii 15 až 18 let 829 osob s celkovým počtem 1 135 exekucí.¹⁴ Oproti roku 2019 došlo k mírnému poklesu, neboť v tom roce bylo osob povinných k exekuci do 15 let celkem 1 751 s celkovým počtem 2 172 exekucí. Ve věkové kategorii od 15 do 18 let poté bylo osob povinných k exekuci 1 111 s celkovým počtem exekucí 1 520.¹⁵ Ačkoliv se tato čísla nemusí na první pohled zdát příliš vysoká, nutno dodat, že mnoho exekucí prováděných v době zletilosti osoby, může být vedeno k vymožení dluhu vzniklého v době nezletilosti dlužníka. Z rozhovorů se zletilými osobami povinnými k exekuci mj. vyplývá, že si v mnohých případech půjčili peníze na zaplacení dluhů z dětství, které následně nebyli schopni splácet.¹⁶ Dětské exekuce tedy mají potenciál negativně ovlivnit budoucnost každého nezletilého, kterého postihnou. Z toho důvodu se domnívám, že je potřeba analyzovat příčiny

¹³ Pojem „dluhové pasti“ užít např. na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Dostupné na <<https://exekuce.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/>>.

¹⁴ Statistický list EK ČR. Údaje ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-VII.pdf>>.

¹⁵ Údaje ze statistiky EK ČR. [online]. ekcr.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://ekcr.cz/admin/priloha//Statistiky%202019%20grafika.pdf>>.

¹⁶ Tento jev uveden např. v těchto internetových článcích. *Stát má řešení, jak usnadnit oddlužení dětským dlužníkům* [online]. [televizeseznam.cz](https://www.televizeseznam.cz/video/legalhollywood/stat-ma-reseni-jak-usnadnit-oddluzeni-detskym-dluznikum-64028569), 17. února 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.televizeseznam.cz/video/legalhollywood/stat-ma-reseni-jak-usnadnit-oddluzeni-detskym-dluznikum-64028569>>, dále také HEJNÁ, Veronika. *Jak předcházet dětským dluhům? Součástí jmění je i majetek, upozornili exekutoři* [online]. [ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz), 27. ledna 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2020/01/predchazet-detskym-dluzum-soucasti-jmeni-i-majetek-upozornili-exekutori/>>.

jejich vzniku a možnosti, jak jim předcházet, příp. i hledat způsoby, jak se vypořádat s těmi již existujícími, a to bez ohledu na to, kolika dětmi se daný problém aktuálně týká.

3. Práva nezletilého dítěte

Při zkoumání role a postavení nezletilých v exekučním řízení, možností jejich zapojení a zhodnocení, zda nedochází k porušování některých práv dětem přiznaných, je nutné nejprve vymezit, jaká práva jsou v soudním a exekučním řízení dětem přiznána, což je předmětem této kapitoly.

Ačkoliv se již v minulosti objevovaly snahy upravovat některé dílčí oblasti práv dětí¹⁷, komplexní změnu v pohledu na dítě a jeho práva přineslo až 20. století. V jeho průběhu byla přijata řada mezinárodních smluv upravujících dětská práva¹⁸, a lze tak říci, že v současnosti je dětem poskytována nejširší míra ochrany v historii.¹⁹ Existence těchto mezinárodních dokumentů se časem projevila i v národních právních řádech, a tak je i na zákonné úrovni nyní pamatováno na práva dítěte.²⁰ Samotná existence těchto právních předpisů však nutně neznamená, že úprava ochrany práv dětí je již kompletní a není možné ji posouvat či doplňovat.²¹ Sama problematika tzv. dětských dlužníků, může být připomínkou toho, že ačkoliv je u nás míra ochrany práv nezletilých teoreticky na vysoké úrovni, je vhodné se zabývat i tím, zda se tato ochrana efektivně projevuje v praxi.

3.1. Zapojení nezletilého do řízení prostřednictvím participačních práv

Jednotlivá práva byla dětem přiznávána postupně. Nejprve byla přiznávána práva na ochranu, následně na zaopatření a až poté práva participační.²² Účelem participačních práv je zajistit, že dítě nebude pouze objektem řízení, které se jej týká, ale bude aktivním subjektem s právem se účastnit, být slyšen, informován a možnostmi se vyjádřit. Zároveň z nich vyplývá povinnost soudu zjišťovat názor dítěte a brát na něj ohled. Participační práva však nepřiznávají nezletilým žádná práva navíc nad rámec těch, které mají zletilí účastníci řízení, pouze vyrovnávají faktickou nerovnost subjektů.²³

¹⁷ V českých zemích např. Všeobecný školní řád z roku 1774, zakotvující povinnou školní docházku, nebo dále Dvorský dekret z roku 1842, který zakazoval práci dětí do devíti let věku a práci dětí starších omezoval. Zdroj: RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 16.

¹⁸ V roce 1924 byla přijata tzv. ženevská Deklarace práv dětí. V roce 1959 byla Organizací spojených národů přijata Deklarace práv dítěte. V roce 1989 byla následně přijata Úmluva o právech dítěte. Na úrovni EU jsou práva dětí upravena v Listině základních práv EU z roku 2000. Zdroj: BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Aktuální otázky ochrany práv dětí: informování dětí o jejich právech*. Brno: Česko-britská, 2017, s. 17. Dále též VANÍČKOVÁ, Eva. *Deklarace práv dítěte* [online]. icv.vlada.cz, 10. listopadu 2009 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560>>. Dále též RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 16.

¹⁹ RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 15.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž, s. 36.

²³ Tamtéž, s. 31, 36, 39.

3.1.1. Realizace participačních práv v soudním řízení

Aby bylo možné vůbec hovořit o zapojení do soudního řízení, je nutné v první řadě zajistit informování dítěte o řízení. Klíčové zde jsou ustanovení §867 o.z. a §20 odst. 4 z.ř.s., které postup poskytování informací upravují. Z těchto ustanovení je patrné, že zákonodárce pamatoval na nutnost informování dítěte o probíhajícím soudním řízení a stanovil postup pro případ, že dítě není schopno danou informaci zpracovat a dostatečně vyhodnotit. Dítě by mělo, zjednodušeně řečeno, vědět, že 1) řízení probíhá, 2) kdo další se řízení účastní, 3) čeho se řízení týká, 4) co se bude v dohledné době odehrávat a 5) jak může soud rozhodnout a co to pro něj konkrétně bude znamenat.²⁴

Dítě, stejně jako každý jiný účastník soudního řízení, má dále právo na vyjádření svého názoru. Zákonný podklad je pro to dán v §100 odst. 3 o.s.ř., podle něhož se má názor dítěte zjišťovat primárně jeho výslechem, tj. přímo, až pokud to není možné, pak zprostředkovaně jeho zástupcem či znaleckým posudkem apod. Ačkoli se má názor podle tohoto zjišťovat prostřednictvím zástupce až sekundárně, v praxi je spíše zvykem, že se názor nezjišťuje přímo od dítěte, a to zpravidla až do věku 12 let, v souladu s vyvratitelnou právní domněnkou uvedenou v §867 odst. 2 o.z, podle níž je právě tato věková hranice spjata se schopností pochopit informace o řízení a vyjádřit se k nim.²⁵

Dalším právem dítěte coby účastníka řízení je právo na osobní účast na jednání. Mělo by být na dítěti, zda tohoto práva využije. Lze však předpokládat, že ve většině případů bude na rozhodnutí rodičů, zda dítěti účast na jednání dovolí. Častým argumentem ze strany rodičů, kteří účast v řízení dětem neumožní, bývá, že je soud pro děti stresující. To může být v některých případech pravda, vždy by však měla být brána v potaz povaha konkrétního dítěte.²⁶

²⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě jako účastník občanského soudního řízení. *Právo a rodina*, 2019, roč. 21, č. 3, s. 2.

²⁵ Tamtéž, s. 2-3.

²⁶ Tamtéž.

4. Průběh exekučního řízení se zaměřením na specifické problémy spojené s účastí nezletilé osoby v postavení povinného

V této kapitole budou rozebrány jednotlivé aspekty civilního soudního a exekučního řízení, které se v důsledku účasti nezletilé osoby žalovaného, resp. povinného, mohou stát problematickými. Rovněž se zde zaměřím na to, jak se výše popsaná práva nezletilé, včetně práv participačních, mohou dostávat do střetu se základními principy soudního a exekučního řízení, včetně případných důsledků z tohoto střetu vyplývajících.

4.1. Způsobilost nezletilého dítěte být účastníkem exekučního řízení

Účastníci exekučního řízení patří mezi procesní subjekty tohoto řízení. Vedle účastníků jsou procesními subjekty dále exekuční soud a soudní exekutor. Samotné účastníky pak na základě jejich postavení v řízení členíme na povinného a oprávněného.²⁷

Účastníkem exekučního řízení mohou být jen ti, kteří mají způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení dle §19 o.s.ř., tj. ti, kdo mají právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.²⁸ Nezletilý, jako fyzická osoba, má právní osobnost, a to od narození až do své smrti, má tedy způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení a může tak být i účastníkem exekučního řízení, a to v postavení povinného i oprávněného. Zákon zároveň na žádném místě nehovoří o tom, že by způsobilost nezletilého být účastníkem exekučního řízení měla být jakkoli omezena či vyloučena, jeho účasti v tomto řízení tedy nic nebrání.

4.2. Zastupování nezletilých účastníků řízení

Zastoupení účastníků není pro exekuční řízení speciálně upraveno, proto v souladu s pravidlem o subsidiární aplikaci o.s.ř., vyjádřené v §52 odst. 1 e.ř., bude postupováno dle úpravy v o.s.ř. Pro rozbor problematiky dětských exekucí je zároveň podstatné se zaměřit na jednotlivé aspekty zastoupení nezletilých již v nalézacím řízení, jehož výsledkem je exekuční titul. Rozbor těchto aspektů bude proto proveden v této podkapitole. V první řadě se pokusím odpovědět na otázku, za jakých okolností jednají nezletilí v občanském soudním řízení před soudem samostatně, kdy musí být naopak zastoupeni, a zda případná absence zastoupení nevede k porušení jejich procesních práv.

Procesní způsobilost je dle §20 odst. 1 o.s.ř. vázána na rozsah svéprávnosti konkrétního účastníka.²⁹ Konkrétně u nezletilých je svéprávnost upravena pomocí vyvratitelné právní

²⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 9.

²⁸ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 196 (§ 36). (*beck-online*).

²⁹ §20 odst. 1 o.s.ř.

domněnky, podle níž se má za to, že „každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku”³⁰. Na základě této koncepce svéprávnosti a procesní způsobilosti bylo dovozeno, že nezletilý je procesně způsobilý, tj. může samostatně jednat před soudem v řízeních týkajících se těch záležitostí, k nimž je v hmotném právu svéprávný.³¹

Dle právní úpravy svéprávnosti nezletilých můžeme právní jednání nezletilého rozdělit do následujících kategorií, a sice 1) nezletilý sám právně jedná v souladu s §31 o.z., 2) nezletilý sám právně jedná se souhlasem zákonného zástupce dle §32 o.z., 3) za nezletilého právně jedná jeho zákonní zástupci dle §898 o.z. a 4) za nezletilého právně jedná jeho zákonní zástupci se souhlasem soudu dle §898 o.z. Vzhledem k tomu, že tedy nezletilý sám právně jedná v kategoriích 1) a 2), vyskytla se otázka, zda je zároveň plně procesně způsobilý v obou těchto kategoriích. Převládá však názor, že výklad, podle něhož by nezletilý mohl samostatně vystupovat před soudem i v řízeních týkajících se právních jednání, k nimž mu dal zákonný zástupce souhlas, není správný. A to zejména z důvodu nutnosti poskytovat nezletilému v řízení ochranu.³²

Nezletilý tedy má plnou procesní způsobilost pouze v rozsahu právních jednání dle §31 o.z.³³ Stalo se však pravidlem, že ani v řízeních plynoucích z těchto jednání nezletilí nejednají sami, ale soudy přistoupí k aplikaci tzv. pojistky předsedy senátu dle §23 o.s.ř., tedy rozhodnou o zastoupení nezletilého jeho zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Cílem tohoto ustanovení je zabránit porušování procesních práv nezletilých tím, že by museli samostatně vystupovat před soudem, ačkoliv by k tomu neměli dostatečné schopnosti. Tuto zavedenou praxi schválil i Ústavní soud, když dovodil, že je nutné vnímat rozdíl mezi náročností právního jednání a procesem, který na něj může navazovat, tedy mezi chápáním určitého jednání a schopností samostatně právně jednat před soudem.³⁴ Na procesní způsobilost se vážou práva a povinnosti, jako například podávání návrhů, nahlížení do spisů, nebo podání opravného prostředku, a „nelze tak bez dalšího předpokládat, že pokud nezletilé dítě má hmotněprávní způsobilost k danému jednání, má také plnou procesní způsobilost v řízení, jehož předmětem je dané jednání”.³⁵ V tomto nálezu rovněž doplnil, že „nezletilé děti nemají plnou procesní

³⁰ §31 o.z.

³¹ HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 61.

³² ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 367-368 (§32 o.z.).

³³ HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 63.

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14, bod 44.

³⁵ Tamtéž.

*způsobnost ve smyslu § 20 odst. 1 občanského soudního řádu, přičemž opačný závěr lze přijmout pouze v konkrétních zcela výjimečných situacích a vždy je nutno jej řádně odůvodnit. Zohlednit je přitom třeba zejména individuální rozumovou a volní vyspělost konkrétního dítěte, neboť je to toto individuální hledisko, které je podstatné.*³⁶ Přiklonil se tedy spíše k názoru, že dítě má být vždy zastoupeno, pokud k opačnému postupu nejsou dány zvláštní důvody. Vyjádřil tak svůj souhlas s praxí soudů, které zpravidla přistupují k zastoupení nezletilého, ať již dle §23 o.s.ř. nebo §22 o.s.ř.³⁷

Ačkoliv souhlasím se závěrem Ústavního soudu ohledně nutnosti zastoupení nezletilého, považuji za nutné doplnit, že současná četnost využívání tzv. pojistky předsedy senátu, nemusí být v souladu se smyslem této právní normy. Ta stanoví, že k zastoupení na základě §23 o.s.ř. *může dojít, pokud nedošlo k zastoupení na základě §22 o.s.ř. a vyžadují-li to okolnosti případu.* Pakliže však dochází k plošné aplikaci §23 o.s.ř.³⁸, pak onou okolností uvedenou v §23 o.s.ř. je samotná nezletilost účastníka a není tedy kladen zamýšlený důraz na individualitu jednotlivce.

Výkladem aktuální právní úpravy a judikatury Ústavního soudu vyplynulo, že zákon sice počítá s možností nezletilých samostatně jednat před soudem, v praxi k tomu však dochází jen výjimečně. Pokud není dítě zastoupeno ze zákona dle §22 o.s.ř., rozhodne o jeho zastoupení předseda senátu dle §23 o.s.ř. Odpověď na otázku položenou v úvodu této podkapitoly tedy zní, že nezletilí téměř nikdy nejednají před soudem samostatně. Nedochozí tedy k absenci zastoupení, které by mělo za následek porušování práv nezletilých.

Dalším aspektem, na který je nutno se zaměřit je kvalita zastoupení, resp. osoby, které dítě zastupují. Zákon stanoví, že pakliže má být nezletilý zastoupen, jeho zástupcem má být buď jeho zákonný zástupce nebo opatrovník. Zákonným zástupcem jsou zásadně oba rodiče dítěte, pokud mají rodičovskou odpovědnost. Dále může být zákonným zástupcem nezletilého jeho poručník a v případě osvojení se jím stávají osvojitelé namísto biologických rodičů.³⁹ *„Dalšími osobami, které mohou nezletilce v řízení zastupovat, jsou pěstoun, opatrovník jmění (v rozsahu správy jeho jmění) a osoba, již byl nezletilec svěřen do péče (v rozsahu daném rozhodnutím soudu).“*⁴⁰ Zpravidla však bude zástupcem dítěte v řízení právě jeho zákonný zástupce, o jednotlivých aspektech tohoto zastoupení bude pojednáno v následující podkapitole.

³⁶ Tamtéž, bod 45.

³⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 65

³⁸ Tamtéž, s. 65 - 66.

³⁹ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 111 (§ 22). (*beck-online*).

⁴⁰ Tamtéž.

4.2.1. Vhodnost a přípustnost zastoupení zákonným zástupcem v řízení proti nezletilému

V předchozí podkapitole jsem došla k závěru, že na základě stávající právní úpravy a judikatury Ústavního soudu, přistupují soudy, ve většině případů, k zastoupení nezletilého jeho zákonným zástupcem. Prostřednictvím tohoto zástupce je dítěti coby účastníkovi umožněno uplatňovat jeho procesní práva. V souvislosti s tímto závěrem však vyvstávají dvě otázky. Zaprvé, zda je vůbec vhodné, aby zástupcem byl právě zákonný zástupce, a to vzhledem k možnému střetu zájmů vyplývajícimu z rodičovské odpovědnosti. Druhou otázkou poté je, zda případné zastoupení zákonným zástupcem je vůbec efektivním způsobem ochrany práv nezletilých.

Nejprve se pokusím odpovědět na první otázku. Na úvod je třeba připomenout, že práva a povinnosti rodičů vůči dětem upravuje tzv. rodičovská odpovědnost, která mimo jiné zahrnuje povinnost spravovat jmění dítěte jako řádný hospodář. Důležitá je rovněž existence vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem. Jak bylo již výše uvedeno, soudy zpravidla postupují tak, že dítěti ustanoví zástupcem zákonného zástupce podle §22 o.s.ř., event. podle §23 o.s.ř.⁴¹ Ačkoliv považují za správné předpokládat, že dítě potřebuje k ochraně svých práv v řízení zástupce, domnívám se, že by se soudy měly detailněji zabývat otázkou, zda v konkrétním případě nedochází ke kolizi zájmů nezletilého a jeho zákonného zástupce, a pokud ano, přijmout opatření k nápravě.

Ústavní soud v rámci své rozhodovací praxe již několikrát dovodil, že zastoupení nezletilého zákonným zástupcem v občanském soudním řízení nemusí vždy automaticky znamenat, že je dítě řádně zastoupeno. Například v nálezu I. ÚS 3655/16 ze dne 6. 3. 2017 uvedl, že „*Skutečnost, že v řízení před obecnými soudy, jehož účastníkem je nezletilý, je jednáno s jeho rodičem jako zákonným zástupcem, nevylučuje vznik situace, kdy na takovéto zastoupení nebude možné z hlediska zájmu nezletilého nahlížet jako na řádné... Je povinností obecného soudu vždy zvážit konkrétní okolnosti případu a pečlivě posoudit s přihlédnutím k zájmu dítěte, zda nejsou splněny podmínky pro ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 1 o.s.ř.*”⁴² Tímto byla dovozena povinnost prvostupňových soudů zkoumat v každém jednotlivém případě řádnost zastoupení. Jak vyplývá z judikatury týkající se tzv. dětských dlužníků, toto bylo často

⁴¹ Zastoupení podle §22 o.s.ř. je zastoupením ze zákona, ke kterému se přistoupí vždy tehdy, pokud účastník nemůže v dané věci samostatně jednat před soudem. Oproti tomu zastoupení podle §23 o.s.ř. vzniká rozhodnutím předsedy senátu, a to v situacích, kdy účastníkem je ne plně svéprávná osoba, která by mohla v dané věci samostatně jednat před soudem, avšak vzhledem k okolnostem případu rozhodne předseda senátu o jejím zastoupení.

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2017, sp. zn. I. ÚS 3655/16, bod 13.

zanebýváno a soudy automaticky jednaly se zákonnými zástupci, bez bližšího zkoumání, zda je to pro ochranu práv nezletilého vhodné.⁴³ Zastoupení zákonnými zástupci v těchto případech mělo shodné nedostatky, mezi kterými bylo například nepřebírání pošty, ať již záměrně či z důvodu pobytu mimo místo trvalého pobytu, nebo ignorování došlých písemností, často v domnění, že dítěti „*nic nehrozí*“, protože mu tzv. „*nemůžou nic vzít*“.

Kvalitou zastoupení se zabýval Ústavní soud v nálezu II.ÚS 3133/19 ze dne 14. 11. 2019, kde dovedl, že zákonný zástupce, který nezletilého zastupuje jen formálně je takový, který „*nečiní žádné procesní úkony k ochraně práv nezletilého, v důsledku čehož jedná v rozporu s jeho zájmy, jakož i samotným účelem zastoupení. S ohledem na omezenou schopnost nezletilého porozumět významu řízení tento navíc nemusí mít vůbec možnost na nečinnost svého zákonného zástupce upozornit nebo se proti ní bránit, ačkoliv případný nepříznivý výsledek řízení půjde k jeho tíži. Jde v podstatě o srovnatelnou situaci, jako kdyby tento nezletilý nebyl vůbec zastoupen; a nejedná-li s ním soud ani přímo, pak v důsledku dokonce jako kdyby nezletilý nebyl v řízení jakkoli přítomen.*“⁴⁴ Z toho tedy vyplývá, že ve všech situacích, kdy zákonný zástupce nezastupuje nezletilého řádně, a jedná v důsledku toho v rozporu s jeho zájmy, je nutné, aby soud zakročil a ustanovil dítěti opatrovníka.

Jak z judikatury⁴⁵ uvedené výše, týkající se dětských dlužníků, vyplývá, soudy tak zpravidla nečinily. Je otázkou, zda pokud by tak činily, by problém dětských dlužníků existoval. Domnívám se, že ano, neboť druhá část této problematiky, tedy samotný exekuční postih nemajetného nezletilého, s kvalitou zastoupení nesouvisí. I pokud by však zajištění řádného zastoupení nemělo mít ve výsledku na exekuční postih žádný vliv, měl by, dle mého názoru, být na řádné zastoupení kladen důraz, neboť nelze akceptovat praxi, při níž dochází k porušování práv nezletilých na spravedlivý proces. Mnohé exekuce jsou vedeny pro dluhy, které děti zjednodušeně „nezavinily“, a tak alespoň tyto případy by v důsledku řádného zastoupení byly vyřešeny již ve fázi soudního řízení.

Neřádné zastoupení zákonným zástupcem v průběhu řízení však není jediným důvodem, pro který toto zastoupení může být nevhodné či v rozporu se zákonem. Ustanovení §32 odst. 2 o.s.ř. stanoví, že „*Zástupcem účastníka nemůže být ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.*“ Střet zájmů je obecně překážkou, a to v oblasti hmotněprávní i procesněprávní,

⁴³ Například nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3814/17, nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. III. ÚS 3206/16, nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2017, sp. zn. I. ÚS 3655/16, nebo nález Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. I. ÚS 3966/14.

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 3133/19, bod 24.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 3133/19, nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3814/17, nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. III. ÚS 3206/16, nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2017, sp. zn. I. ÚS 3655/16, nález Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. I. ÚS 3966/14.

kteřá brání zastoupení stran v kolizi. Pokaždé když soud v řízení zjistí existující střet zájmů, musí přijmout odpovídající opatření, přičemž nestačí pouze hrozba vzniku kolize, ale střet musí již existovat.⁴⁶ Může mezi nezletilými a jejich zákonnými zástupci vzniknout střet zájmů, který by odůvodňoval v konkrétním řízení ustanovení kolizního opatrovníka, příp. opatrovníka podle §29 odst. 1 o.s.ř.⁴⁷ Odpověď se pokusím demonstrovat na případě řízení o nezaplacení jízdného v MHD: Rodiče jsou vůči svým dětem povinni správou jejich jmění a dále vyživovací povinností. Naopak jejich děti mají vůči nim právo na výživné. Většina dětí nedisponuje žádným majetkem, jak potvrdil i ÚS v nálezu I. ÚS 3966/14 bod 11. „*dítě obvykle nemá vlastní majetek, rodiče vůči němu mají vyživovací povinnost a ve standardní rodině jsou to právě rodiče, kteří prvotně nesou dopady finančních závazků svých nezletilých dětí.*“ Takovéto dítě je školou povinné, do školy se musí dopravovat prostřednictvím MHD, zároveň však zákon dítěti neumožňuje vydělávat vlastní peníze, nemá tedy žádnou možnost si na jízdné vydělat, a je odkázáno na poskytnutí prostředků od svých rodičů, ti jsou však stejně povinni mu prostředky na jízdné poskytnout v rámci vyživovací povinnosti. Pokud i přesto rodiče dítěti peníze neposkytnou, je nuceno jet načerno, nemá možnost zvolit variantu, že do školy nepůjde. Při následném vzniku dluhu z neuhrazeného jízdného, je samo dítě povinno k jeho uhrazení, a potažmo i nákladů vzniklých v občanském soudním či exekučním řízení.⁴⁸ V těchto řízeních je dítě zastoupeno rodiči, a to i přes to, že právě v důsledku neplnění jejich vyživovací povinnosti dluh vznikl. Domnívám se, že střet zájmů je v tomto typu případů více než evidentní a soudy v těchto případech měly střet zájmů zjistit a ustanovit nezletilému pro dané řízení opatrovníka dle §29 odst. 1, příp. kolizního opatrovníka dle §32 odst. 2 o.s.ř.⁴⁹

Nelze však dojít k obecnému závěru, že ve všech případech, kdy je nezletilý žalovaným, musí mezi ním a jeho zákonnými zástupci nutně existovat střet zájmů. Jistě totiž mohou existovat i situace, kdy ke vzniku dluhu dojde ve fungující rodině pouhým nedopatřením či opomenutím, ať už se strany dítěte či rodiče. V těchto případech však vznik dluhu vyjde najevo nejpozději s doručením předžalobní výzvy, a následně zákonný zástupce učiní vše pro to, aby se dluh nezvyšoval. V těchto případech jsou zájmy dítěte zjevně v souladu se zájmy zákonných zástupců a není třeba přijímat dodatečná opatření k ochraně práv nezletilého. Naopak, pokud zákonný zástupce dítěte nic neučiní a věc tzv. nechá dojít až k soudu a potažmo do exekučního

⁴⁶ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 164 (§ 32). (*beck-online*).

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Příklad nárůstu nákladů v článku FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě osoby. *Právní rozhledy*, 2019, č. 22, s. 770-779.

⁴⁹ §460 o.z., §943 o.z.

řízení, v důsledku čehož dojde ke zbytečnému zvyšování nákladů řízení na úkor nezletilého, jedná se o jasnou kolizi jejich zájmů.⁵⁰

Obavy o možný vznik nejistoty o řádnosti zastoupení právě z důvodu hrozícího střetu zájmů, vyjádřil již i ÚS.⁵¹ Ten dovedl, že pochybnosti o řádnosti zastoupení a neexistenci střetu zájmů mohou vzniknout v situaci, kdy dítě bylo odňato z péče zákonného zástupce nebo byl nad ním stanoven dohled.⁵² Jak z judikatury vyplývá, tato situace je v případě dětských dlužníků velmi častá, přesto bylo v řízeních jednáno se zákonným zástupcem.

Je nutné rozlišovat mezi zastoupením kolizním opatrovníkem a opatrovníkem dle §29 odst. 1 o. s. ř. Opatrovník dle §29 odst. 1 přichází vhod, až pokud není možné zastoupení zákonným zástupcem, ani nebyl ustanoven kolizní opatrovník a zároveň hrozí nebezpečí z prodlení. Pakliže nehrozí nebezpečí z prodlení, vyčká soud na ustanovení kolizního opatrovníka a v mezičase zpravidla přeruší řízení.⁵³

Nelze tedy obecně tvrdit, že v občanském soudním řízení, kde je nezletilý žalovaným o úhradu dlužné částky, by automaticky mělo být zastoupení zákonným zástupcem nevhodné a nutně povede k porušení procesních práv nezletilého účastníka, často tomu tak však je a tento jev není možné nadále ignorovat. Je zde proto zcela klíčová role prvostupňového soudu, který by se vždy měl zabývat konkrétními okolnostmi případu a k ustanovení opatrovníka přistoupit vždy, když zjistí střet zájmů mezi stranami. Tento střet zájmů může nastat pokud 1) zastoupení zákonným zástupcem není řádné, ve smyslu nálezu II.ÚS 3133/19 ze dne 14. 11. 2019, anebo pokud 2) ze skutkových okolností případu zjistí jiný důvod střetu zájmů mezi zástupcem a zastoupeným.

4.2.2.Efektivita zastoupení zákonným zástupcem v řízení a její vliv na exekuční postih nezletilého

Obecně je tedy možné a v souladu se zákonem, aby dítě v řízení zastupoval zákonný zástupce, pokud toto zastoupení je řádné, a ne pouze formální, a pokud nevznikl střet zájmů. I tak je však otázkou, do jaké míry je toto zastoupení pro dítě efektivní. Ústavní soud v nálezu I. ÚS 3304/13 ze dne 19. 2. 2014 dovedl, že pokud je dítěti ustanovován v občanském soudním řízení opatrovník, pak by s ohledem na nejlepší zájem dítěte touto osobou měl být advokát. Nevhodnost ustanovení OSPODu na tuto pozici odůvodnil tím, že „nemá vlastní odborné

⁵⁰ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita, ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl třetí: pohled praktický, morální, procesní, komparační a aktuální návrhy legislativního řešení. *Právní rozhledy*, 2019, č. 23-24, s. 807-816.

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 3133/19.

⁵² Tamtéž, bod 32.

⁵³ DOLEŽÍLEK, Jirí. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: komentář*. I. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 185 (§ 29). (*beck-online*).

*kapacity pro právní zastoupení*⁵⁴. Pokud tedy Ústavní soud zpochybnil schopnost efektivně právně zastupovat nezletilého orgánem, který se specializuje na ochranu práv a zájmů dětí, je otázkou do jaké míry může být vůbec efektivní toto zastoupení, pokud je vykonáváno rodiči nezletilého. Je nepochybné, že advokát, má větší předpoklady chránit zájmy nezletilého účastníka v řízení, než jeho zákonní zástupci, pokud jsou z řad laické veřejnosti. Paradoxně tak mohou být zvýhodněni ti nezletilí, kterým soud rovnou ustanoví opatrovníka z řad advokátů, oproti těm, které byť řádně, zastupují jejich zákonní zástupci.

Zákon ani judikatura neposkytuje definici efektivního zastoupení. Z povahy věci se však domnívám, že za efektivní lze považovat takové zastoupení, které je v souladu se zájmy zastoupeného a umožňuje výkon veškerých procesních práv zastoupeného. Aby to byl zástupce schopen zajistit, je nepochybně nutná znalost skutkových okolností případu, osoby a zájmů zastoupeného, znalost právních předpisů a procesního postupu soudu. V mnohých případech může být zcela nepřiměřené očekávat, že tyto předpoklady bude schopen naplnit zákonný zástupce nezletilého.

4.3. Problematické aspekty doručování nezletilému účastníkovi

Institut doručování je dle mého možné považovat za zcela klíčový krok v řízení, na němž záleží, zda budou dodržena či naopak porušena základní práva účastníků. Pokud se účastník o probíhající řízení vůbec nedozví, z důvodu vady doručování, jsou mu tak odepřena veškerá procesní práva, která by mohl uplatnit, kdyby o řízení býval věděl. I přes tuto důležitost však dlouho nebylo v řízeních s nezletilým účastníkem postaveno najisto, komu konkrétně má být doručováno.

Ústavní soud se touto problematikou zabýval v nálezu sp. zn. I. ÚS 1041/14 ze dne 4. 12. 2014, který se týkal jízdy nezletilé načerno, kde rozhodl o tom, že platební rozkaz měl být doručen i nezletilé, a to s ohledem na její právo participovat na řízení v souladu s Úmluvou o právech dítěte. Konkrétně uvedl, že nevidí důvod, proč by šestnáctiletá účastnice neměla o řízení vůbec vědět a být o něm informována, a to i vzhledem k tomu, že je sama povinná ke splnění jejího výlučného dluhu, který nebude dluhem jejich zákonných zástupců. Pokud tedy jí platební rozkaz doručen nebyl, není možné z nepodání odporu usuzovat na to, že se vzdala práva na veřejné projednání věci. Že má vůli naopak se tohoto práva nevzdat plyne z podaného odporu, a to i když byl podaný opožděně. Tím, že soud odpor odmítl, došlo k porušení práva stěžovatelky na veřejné projednání věci a k porušení participačních práv stěžovatelky.⁵⁵

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13, bod 45.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.

Poté co Ústavní soud postavil na jisto, že má být doručováno nezletilé, rozhodl dále otázku, zda je nutné doručovat i jejím zákonným zástupcům, a pokud ano, zda oběma nebo stačí pouze jednomu z nich. Při posouzení této otázky vycházel z předpokladu, že pokud je zjištěno, že dítě sdílí stejné bydliště jen s jedním z rodičů, pak lze předpokládat, že je to tento rodič, který se stará o většinu záležitostí dítěte. Soud tak nesmí opomenout doručit písemnosti tomuto rodiči, a teprve pokud je tomuto rodiči řádně doručeno, může doručení mít účinky s ním spojené. V projednávaném případě se tak nestalo, neboť bylo doručeno pouze otci, který o nezletilou nejevil žádný zájem.⁵⁶

Lze tedy shrnout, že v řízeních, kde je nezletilý žalovaným, je nutné mu písemnosti doručovat, bez ohledu na to, zda je zastoupen na základě §22 o. s. ř. nebo §23 o. s. ř.⁵⁷, a zároveň je nutné doručovat i alespoň jednomu ze zákonných zástupců, a to tomu o němž lze mít dle shodného bydliště za to, že má na starost záležitosti nezletilého. Teprve takovéto doručování může být považováno za řádné. Zde je však nutno znovu pamatovat na povinnost soudu zabývat se i řádností zastoupení, jak bylo uvedeno v podkapitole výše.

4.4. Vhodnost platebního rozkazu jako exekučního titulu

„Základní podmínkou, aby mohlo být exekuční řízení nařízeno a vedeno je existence listiny (tzv. exekučního titulu), která byla vydána orgánem nadaným rozhodovací pravomocí a ukládá povinnému povinnost k plnění, nebo listiny ve které na sebe dlužník tuto povinnost převzal dobrovolně a souhlasil s nuceným výkonem, pokud povinnost ve stanovené lhůtě nesplní.“⁵⁸

V případě dětských exekucí byly často vydávány rozhodnutí v nalézacím řízení formou platebních rozkazů. Ústavní soud již několikrát zopakoval, že *„Institut platebních rozkazů není v rozporu s ústavním právem na veřejné projednání věci v přítomnosti účastníka pouze za podmínky, že žalovaný má právo se domoci projednání své věci v řádném procesu splňujícím všechny záruky práva na spravedlivý proces. K tomu slouží možnost podání odporu....pokud se účastník ani zákonem předvídaným způsobem o konání řízení proti němu nedozví (například protože mu nebyl řádně doručen platební rozkaz), nelze dovozovat, že se práva na veřejné projednání věci ve své přítomnosti vzdal.“⁵⁹*

Problematika platebních rozkazů tedy navazuje na možné problémy spojené s doručením a zastoupením, o nichž bylo pojednáno výše. Ústavní soud v té souvislosti nedávno

⁵⁶ Tamtéž, body 54-56.

⁵⁷ Právní úprava v §50b odst. 4 písm. b) o. s. ř. výslovně počítá jen s doručováním při zastoupení na základě §23.

⁵⁸ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 236 (§40).

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14, body 23, 25.

upřesnil podmínky, za kterých je vydávání platebního rozkazu vůči nezletilým možné a přípustné. Podle něj je nutné, aby se soud zabýval otázkou, zda 1) žalovaný (třeba i prostřednictvím svého zástupce) má reálnou možnost domoci se projednání své věci v řádném řízení splňujícím všechny záruky práva na spravedlivý proces a zda 2) případné vzdání se takového projednání věci v řádném řízení je činěno vědomě a jednoznačně, při znalosti všech důsledků takového postupu.⁶⁰ Platební rozkaz zároveň nesmí být vydán, pokud má soud jakékoliv pochybnosti či nejistotu o řádnosti a efektivnosti zastoupení zákonným zástupcem. V těchto případech totiž dle soudu není jistota, že má reálnou možnost domoci se projednání věci v řádném nalézacím řízení a že pasivita zákonného zástupce po vydání platebního rozkazu je vědomým vzdáním se práva na projednání věci. Před projednáním věci a vydáním rozhodnutí je tedy nutné se zabývat otázkou řádnosti zastoupení a veškeré případné pochybnosti odstranit.⁶¹

Vzhledem k nárůstu případů dětských dluhů, bylo na místě, že se Ústavní soud vyjádřil mimo jiné i k problematice vydávání platebních rozkazů, které jsou pro tyto řízení typické. Za běžné situace patří platební rozkaz mezi instituty, které napomáhají soudu k zajištění rychlého a hospodárného řízení, v případě nezletilých mohou však mít spíše negativní důsledky. V samotné povaze této formy rozhodnutí neshledávám nic, co by samo o sobě mělo vést k porušení práv nezletilých a zhoršení jejich postavení v řízení. Rovněž možnost podání odporu proti platebnímu rozkazu by neměla být ničím problematická. To však pouze za předpokladu řádného zastoupení nezletilého.

Ačkoli bylo soudem dovozeno, že za splnění podmínek⁶² je vydávání platebních rozkazů ve věcech nezletilých účastníků v souladu s právem, je stále otázkou, zda takový postup není v rozporu se smyslem §100 odst. 3 o.s.ř. Toto ustanovení reflektuje čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Jeho účelem je deklarovat nutnost zvýšené ochrany nezletilých coby účastníků civilního sporného řízení a konkrétně pak zakotvuje povinnost zjišťovat názor dítěte na probíhající řízení, a to primárně jeho výsledkem. Je proto otázkou, zda je vůbec vhodné, aby byl v řízeních s nezletilým vydáván platební rozkaz, když tento je nástrojem zajišťujícím rychlost a hospodárnost řízení, a to bez nařízení jednání.

Vydání platebního rozkazu a zvýšená ochrana práv nezletilých účastníků zjištěním jejich názoru se zakládají na principech, které lze v rámci jednoho řízení jen těžce sloučit, tak aby zůstaly všechny zachovány. Domnívám se, že není dost dobře možné zjistit názor dítěte v

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 3133/19, bod 30.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

dané věci, řádnost a efektivitu jeho zastoupení, neexistenci střetu zájmů, a přitom zároveň rozhodnout jen na základě žaloby platebním rozkazem. V případech, kdy soud tak skutečně učiní, pravděpodobně nedisponuje všemi informacemi, kterými by měl a na to, že zastoupení je skutečně řádné a jsou splněny i další podmínky pro vydání platebního rozkazu proti nezletilému, se pouze spoléhá.

Přestože Ústavní soud dovodil, že vydání platebního rozkazu vůči nezletilému je v souladu s právem, domnívám se, že svým smyslem je v rozporu s §100 odst. 3 o.s.ř. a neměl by tedy být vydáván ve věcech, kde je nezletilý žalovaným. Rovněž novela⁶³ o.s.ř. zakotvuje zákaz vydávání platebních rozkazů ve věcech, v nichž je žalovaným nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, čímž dovozovaný rozpor s §100 odst. 3 o.s.ř. potvrzuje.

4.5. Výběr exekutora a jeho role v řízeních s nezletilým povinným

Při výběru exekutora, který bude konkrétní dluh vymáhat platí, že je zcela na vůli oprávněného, koho si pro tuto činnost vybere.⁶⁴ Oprávněný tak může vybrat například toho exekutora, o kterém se domnívá, že má největší šanci na úspěch při vymáhání jeho pohledávky, a to na základě dat o jeho úspěšnosti, zaměření, odborných znalostech a mnoha dalších faktorech.⁶⁵ Ačkoli možnost výběru exekutora podle preferencí oprávněného je pro něj jistě výhodou, v důsledku pro dlužníky znamená, že pokud mají více exekucí, pak každou z těchto exekucí může vymáhat jiný exekutor, přičemž nejsou dány žádné limity, např. co do vzdálenosti od bydliště povinného.

Důvodová zpráva k e. ř. uvádí, že exekutor je „*státem určenou a zplnomocněnou osobou k nucenému výkonu rozhodnutí*“⁶⁶ a jako takové jí je umožněno odmítnout provedení úkonu pouze ze dvou důvodů. Prvním důvodem pro odmítnutí úkonu je, odporuje-li zákonu nebo právním předpisům a druhým je nezaplacení zálohy na náklady oprávněným.⁶⁷ Ve vztahu k problematice exekučních návrhů proti nezletilým povinným, nespádají tyto bez dalšího ani pod jeden ze stanovených důvodů a exekutor je tak povinen činit další kroky stanovené mu zákonem. Pouhý nesouhlas exekutora s vymáháním povinnosti vůči nezletilému tedy nemá žádnou relevanci. Na druhém důvodu odmítnutí je však zajímavé, že pro nezaplacení zálohy na

⁶³ Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/0.

⁶⁴ §28 e.ř.

⁶⁵ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 127-130 (§28). (*beck-online*).

⁶⁶ Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, č. 120/2001 Dz (§30 e. ř.) (*beck-online*)

⁶⁷ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 137-140 (§30). (*beck-online*).

náklady je možné exekuci odmítnout, pouze za předpokladu, že se nejedná o pohledávku k vymožení výživného pro nezletilé dítě.⁶⁸ Je zde tedy patrná vůle zákonodárce chránit práva nezletilých dětí a jejich majetkové zájmy. Pokud je vymáháno výživné pro nezletilé dítě, je tomuto dítěti poskytnuta vyšší ochrana, spočívající právě v nemožnosti odmítnutí provedení úkonu i při neuhrazení zálohy pro exekutora. Když však exekutor obdrží exekuční návrh k vymožení dluhu tohoto stejného dítěte, zde již žádnou ochranu dítě nemá, a to i přes to, že se nepochybně jedná o větší zásah do jeho majetkové sféry. Právní úpravu v tomto ohledu považují za nejednotnou.

4.6. Osoby oprávněné a specifika jejich exekučních titulů ve vztahu k nezletilým

Oprávněnými v kauzách dětských exekucí jsou nejčastěji dopravní podniky při vymáhání dluhu za jízdné, obce při vymáhání poplatku za svoz komunálního odpadu, veřejné knihovny nebo nemocnice při vymáhání regulačního poplatku.⁶⁹ Jak je patrné, zpravidla nezletilým dluhy vznikaly vůči některým z orgánů veřejné správy, tj. vůči obcím, městským knihovnám⁷⁰. Dopravní podniky jsou sice zpravidla osoby soukromého práva, nicméně zajišťují dopravu pro konkrétní obec, a ta je často zároveň jediným akcionářem této společnosti.⁷¹ Obdobně to platí i pro některé nemocnice, jejichž jedinými akcionáři bývají buď obce či kraje⁷². I tzv. telefonní operátoři jsou sice osobami soukromého práva, jejich činnost je však regulovaná Českým telekomunikačním úřadem. U všech těchto je tedy s ohledem na jejich činnost dána určitá vazba na veřejnou správu a potažmo stát.

Mezi oprávněnými se objevovaly rovněž soukromé fyzické či právnické osoby, např. pronajímatelé v případech přechodu nájmu na nezletilého. U těchto osob lze chápat, že poté, co jejich pohledávka nebyla dobrovolně uhrazena přistoupily k soudnímu a následně i k exekučnímu řízení. Motivací je bezpochyby snaha hájit své ekonomické zájmy a rovněž snaha dodržet povinnost péče řádného hospodáře. O povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře již dříve Nejvyšší soud dovodil, že *„Neuplatnění pohledávek nemusí být samo o sobě porušením povinnosti jednat s náležitou péčí. Pro úvahu, zda byl jednatel povinen pohledávky vymáhat, je významné (mimo jiné) i posouzení případné úspěšnosti takového postupu a reálnosti jejího*

⁶⁸ §30 e.ř.

⁶⁹ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita, ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*, 2019, č. 21, s. 725-735.

⁷⁰ Městské knihovny jsou zpravidla zřizovány jako příspěvkové organizace, jejichž zřizovatelem je konkrétní město.

⁷¹ Obchodní rejstřík - např. Dopravní podnik hl. m. Prahy, Dopravní podnik města Ostravy a další.

⁷² Obchodní rejstřík - např. Nemocnice Písek a.s., Nemocnice Olomouckého kraje a.s.

(alespoň částečného) vymožení. Skutečnost, zda jednatel bude pohledávky společnosti vymáhat, je věcí jeho úvahy v rámci obchodního vedení, jež musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.”⁷³ Jak z toho tedy vyplývá, pokud by zástupce obchodní korporace dovedl, že vymožení konkrétního dluhu vůči nezletilému dlužníkovi se jeví jako neúspěšné, jeho nevymáháním a nepodáním žaloby, příp. návrhu na zahájení exekuce by z jeho strany nemělo dojít k porušení péče řádného hospodáře a případným sankcím z toho plynoucím. Ačkoliv nevymáháním pohledávky nedojde k porušení žádné povinnosti, je pochopitelné, že obchodní korporace k vymáhání dluhu v exekučním řízení přistoupí, neboť takový postup je v souladu s právem a nelze od nich požadovat shovívavější přístup pouze z důvodu nezletilosti jejich dlužníka.

Odpovědnější přístup by však naopak dle mého měl být standardem v praxi věřitelů, uvedených v úvodu této podkapitoly, kteří jsou buď orgány veřejné správy nebo s veřejnou správou svou činností úzce souvisí. Tito by z důvodu své úzké vazby na stát měli při své praxi klást důraz mimo jiné i na ochranu práv nezletilých. Jak však vyplývá z níže uvedeného, čím bližší je vazba na stát, tím menší je vůle k řešení problémů dětských dluhů.

Kupříkladu ve věcech dluhů u telefonních operátorů bývalo praxí, že Český telekomunikační úřad vymáhal dluh nezletilého, který vznikl u konkrétního telefonního operátora přímo po nezletilých. Po medializaci této problematiky však Český telekomunikační úřad, po dohodě s veřejným ochráncem práv, přijal sjednocujícího stanovisko, na jehož základě měly být nadále v obdobných případech dluhy vymáhány po zákonných zástupcích nezletilých.⁷⁴ Zároveň je podle §898 odst. 2 písm. d) o. z. k tomuto typu smluv potřeba souhlas soudu, neboť se jedná o opětovné dlouhodobé plnění. V této oblasti tedy byl problém dětských exekucí vyřešen, aniž by muselo dojít ke změně právní úpravy.

K problematice vymáhání regulačních poplatků za zdravotní péči po nezletilých se vyjádřil Ústavní soud, který rozhodl o tom, že tyto dluhy mají být vymáhány po zákonných zástupcích nezletilých. V rámci odůvodnění Ústavní soud uvedl, že finanční odpovědnost za nezletilé dítě nesou jeho zákonní zástupci. Zpravidla pouze oni rozhodují o tom, zda dítě „využije služeb podléhajících regulačnímu poplatku, přičemž dítě zásadně nemá ani reálnou možnost ovlivnit, zda regulační poplatek za svoji hospitalizaci bude jeho zákonným zástupcem uhrazen, či nikoliv, a bylo by nepřiměřené po dítěti požadovat, aby svého zákonného zástupce

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.

⁷⁴ BYSTRÝ, Tomáš. *Ochrana před rodiči. Telekomunikační úřad už nebude moct vymáhat dluhy na dětech* [online]. irozhlas.cz, 11. října 2016 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/ekonomika/ochrana-pred-rodici-telekomunikačni-urad-uz-nejbude-moct-vymahat-dluhy-na-detech_201610112015_emospanova>.

k takové úhradě nutil.” Zároveň připomněl, že si dítě „zejména v nižším věku nemusí být ani vědomo povinnosti regulační poplatek platit.” Ústavní soud dovodil, že výklad zákona, podle kterého by nezaplacení regulačního poplatku zatěžovalo nezletilého, je v rozporu s Úmluvou o právech dítěte.⁷⁵ Tato judikatura je však závazná jen v tomto konkrétním případě a měla by zabránit vzniku dalších dluhů v budoucnu, neřeší však dluhy za regulační poplatky dětí, které jsou již vymáhány.⁷⁶ Vhodným řešením by v těchto případech mohlo být plošné prominutí těchto dluhů nezletilých na základě rozhodnutí II. ÚS 728/15-2 ze dne 16. 9. 2015.⁷⁷

Značná část dětských exekucí pochází z dluhů za nezaplacený poplatek za komunální odpad. Ohledně těchto Ústavní soud dovodil, že „*právní úprava, která zatěžuje nezletilé poplatkovou povinností bez ohledu na to, zda mají prostředky k jejímu splnění (nebo alespoň možnost si takové prostředky obstarat), zatěžuje je bez ohledu na možnost ovlivnit uložení platební povinnosti (např. zdržením se zpoplatňované činnosti) či se jí alespoň zprostit (např. uplatněním tvrdostní klauzule), je v rozporu s čl. 32 odst. 1 větou druhou ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (absence zvláštní ochrany dětí a mladistvých), se čl. 3 odst. 1 Listiny (nepřípustná diskriminace na základě sociálního původu) a s čl. 11 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny (rdousící účinek poplatku).*”⁷⁸ V řadě případů jsou však tyto dluhy obcemi i nadále vymáhány.⁷⁹

Ačkoliv se toto rozhodnutí vztahovalo k uložení veřejnoprávní poplatkové povinnosti, domnívám se, že principy zde uvedené mohou být platné i pro dluhy plynoucí z oblasti soukromoprávní. I tam totiž platí, že nezletilí často nebudou mít žádný majetek, a rovněž ani možnost ovlivnit vznik dluhu. V případech, kdy tomu tak je, by pak nemělo mít vliv, zda nezletilí vstupující do dospělosti, jsou zatíženi dluhy z veřejnoprávní či soukromoprávní oblasti, neboť výsledný dopad je pro konkrétní osobu shodný.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. II. ÚS 728/15-2.

⁷⁶ SVOBODA, Tomáš. *Nemocnice odpustila dluh třináctileté dívky. Tisíce dětí exekucím čelí dál* [online]. seznamzpravy.cz, 20. července 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nemocnice-odpustila-dluh-trinactilete-divce-tisice-deti-exekucim-celi-dal-112839>>.

⁷⁷ RŮŽIČKOVÁ, Dagmar. *V Česku jsou stále tři tisíce zadlužených dětí. Vyzýváme k zastavení vymáhání jejich dluhů!* [online]. clovekvtsni.cz, 4. prosince 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.clovekvtsni.cz/v-soucasnosti-jsou-vidovany-temer-tri-tisice-zadluzenych-deti-7250gp>>.

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. Pl.ÚS 9/15, bod 79.

⁷⁹ *Po nezletilých nelze v běžících exekucích vymáhat poplatky za komunální odpad za období do roku 2012 (včetně)* [online]. ochrance.cz, 28. srpna 2017 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.ochrance.cz/aktualne/po-nezletilych-nelze-v-bezicich-exekucich-vymahat-poplatky-za-komunalni-odpad-za-obdobi-do/>>. SVOBODA, Tomáš. *V 11 letech nezaplátila za popelnice. Teď po ní chce obec deset tisíc* [online]. seznamzpravy.cz, 17. srpna 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/v-11-letech-nezaplatila-za-popelnice-ted-po-ni-chce-obec-deset-tisic-115909>>.

4.7. Právo nezletilého na vstup do dospělosti bez dluhů, které mají „rdousící“ účinek

Ústavní soud při své rozhodovací činnosti opakovaně zdůrazňuje, že „při ukládání peněžitých povinností nezletilým žalovaným musí obecné soudy dbát na to, že je ústavně chráněným zájmem dítěte, aby do dospělosti nevystupovalo se závazky, jež mohou mít rdousící účinek”.⁸⁰ Zatížení dluhy, a tedy i těmi z dětství, je mimo jiné jedním z významných kriminogenních faktorů.⁸¹ Klást důraz na předcházení jejich vzniku by proto mělo být celospolečenským zájmem.

„Pokud obecné soudy dospějí k závěru, že nezletilé dítě bylo způsobilé uzavřít smlouvu o přepravě osob, musí se zabývat tím, zda takové dítě zavinilo porušení povinnosti zaplatit stanovené jízdné a zda si mohlo být vědomo důsledků spojených s jeho nezaplacením, tedy povinnosti zaplatit přírážku k jízděmu či hradit náklady řízení o zaplacení této částky. Obecné soudy též musí při svém rozhodování chránit zájem dítěte, aby do dospělosti nevstupovalo se závazky, jež mohou mít rdousící efekt.”⁸² Opakovaně je tedy kladen důraz na obecné soudy, které poté co zjistí řádnost a efektivitu zastoupení, neexistenci střetu zájmů, bezvadnost doručení, musí následně klást důraz na zjištění, zda vznik dluhu vůbec dítě zavinilo nebo vznikl v důsledku porušení vyživovací povinnosti. A u těch nezletilých, kteří skutečně vznik dluhu zavinili, pak zvlášť posoudit i to, zda si mohli být vědomi dalších nepříznivých následků s nezaplacením jízděného spojenými. Je pravdou, že i u těch nezletilých, kteří budou mít dostatečnou rozumovou a volní vyspělost k uzavření smlouvy o přepravě, nebude možné ve většině případů dojít k závěru, že si mohli být vědomi i možných smluvních pokut, přírážek či nákladů řízení. Předtím než bude nezletilému uložena jakákoliv povinnost k plnění, by na závěr mělo přijít na řadu uvážení, zda v jeho konkrétním případě a vzhledem k výši dlužné částky nebude tato povinnost mít ve výsledku rdousící účinek, který by zakládal rozpor s právem na vstup do dospělosti bez dluhů.

S těmito závěry Ústavního soudu se zcela ztotožňuji. Vstup do dospělosti s nesplněnými závazky může zásadně ovlivnit život nově zletilé osoby. V tomto období musí člověk činit důležitá rozhodnutí týkající se jeho dalšího vzdělávání, volby povolání či samostatného bydlení, a případný exekuční postih k vymožení dluhu z dětství, bude mít zpravidla na tyto rozhodnutí vliv. Bude-li se jednat o dluh v únosné výši, domnívám se, že by tento vliv neměl být natolik zásadní, aby se dlouhodobě negativně projevil ve sféře nezletilého či nově zletilého. Za dluh v

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 3133/19, bod 25.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. Pl.ÚS 9/15, bod 56.

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I.ÚS 1775/14, bod 33.

této únosné výši, by mohl dle mého být považován takový, který by člověk mohl uhradit z majetku, kterým disponuje ke dni nabytí zletilosti. Ne však vždy nutně z celého majetku, protože pokud nezletilý spoří na vstup do dospělosti, pak by exekuční postih celé této částky za účelem uhrazení dluhu z dětství, mohl v některých případech znamenat nepřiměřený zásah do majetkové sféry. Pokud nezletilý žádným majetkem nedisponuje, pak by dluhem v únosné výši měl být takový, který bude nezletilý schopen uhradit z měsíční či dvouměsíční mzdy ze závislé práce odpovídající jeho věku a schopnostem (např. z dohody o provedení práce), kterou je zpravidla nezletilý schopen vykonávat při studiu nebo typicky v období letních prázdnin. Dluh dosahující této výše by neměl zasáhnout do práv nezletilého. Oproti tomu pro dluhy s tzv. „rdousícím“ účinkem, bude spíše pravidlem, že zcela zásadně negativně ovlivní budoucnost nezletilého, zejména pokud např. uzavře nevýhodný úvěr k uhrazení takového dluhu nebo začne pracovat namísto studia.

4.8. Problematické aspekty provedení exekuce u osob nezletilých

Co se týče samotného provedení exekuce, tedy vymožení uložené povinnosti, rozlišujeme několik způsobů, které můžeme dělit podle toho, zda má být exekucí vymoženo peněžité či nepeněžité plnění. Z povahy právních vztahů, které nezletilí uzavírají připadají v úvahu zejména dluhy z peněžitých plnění, a exekuce proto může být provedena srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem věcí movitých i nemovitých, postižením závodu a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem.⁸³

Vzhledem k nemajetnosti dítěte, u něhož exekuce nemá jak být provedena, dochází zpravidla k tomu, že exekutoři čekají až do nabytí zletilosti či do první výplaty a teprve poté přistoupí k provedení exekuce. Ačkoliv se tento postup zdá na první pohled logický, neboť musí „počkat“ až dítě nějakého majetku nabyde, domnívám se, že takový postup může být v některých případech mj. v rozporu s právem na právní jistotu. Konkrétně v případech, kdy se v důsledku vad doručování a zastoupení, povinní o svém dluhu dozví až při vstupu do dospělosti. Pokud člověk až v dospělosti zjistí, že je již od dětství dlužníkem a nyní se musí vypořádat s uhrazením dluhu a dalších nákladů s ním spojených, jistě nelze hovořit o tom, že by byla zachována právní jistota.

4.9. Použitelnost institutu odkladu exekuce ve věcech nezletilých

Odklad exekuce je jedním z nástrojů obrany povinného v exekučním řízení. O exekučním řízení platí, že se nepřerušuje, je však možné jej pomocí tohoto institutu odložit. Je otázkou, zda v případech nezletilých je užití tohoto nástroje přípustné a vhodné.

⁸³ §258 o.s.ř.

Smyslem odkladu exekuce je zabránit negativním důsledkům, které by ve sféře povinného nastaly, pokud by vykonatelné rozhodnutí bylo v konkrétním období vymožen. U povinného musí existovat ekonomické, sociální či mimořádné osobní okolnosti, které odůvodňují odložení na určitou dobu. Na návrh může pro tyto důvody exekutor nebo exekuční soud rozhodnout o tom, že se exekuce na určitou dobu odkládá.⁸⁴

Smyslem tohoto institutu je docílit vymožení uložené povinnosti ve prospěch oprávněného, přitom však zároveň ochránit povinného, pro kterého by toto momentálně znamenalo značné zhoršení jeho životní situace, a to vzhledem k mimořádným okolnostem, se kterými se v danou chvíli potýká. Na základě této charakteristiky se domnívám, že ve věcech exekučních řízení vedených proti nezletilým, je tento institut jen stěží využitelný. Nezletilí jsou jistě ve zhoršeném postavení, neboť nedisponují žádnými prostředky, ani možností si je opatřit a i vznik samotného dluhu je často mimo jejich sféru vlivu. Tyto životní okolnosti však nejsou pouze přechodné, nepovažujeme-li za tuto mimořádnou okolnost celé období nezletilosti.

Vzhledem k nemajetnosti nezletilých u nich zároveň zpravidla nedochází k vymožení dluhu ihned, nýbrž je fakticky odloženo až do zletilosti či až do obdržení první výplaty, jak bylo již výše popsáno. Nehrozí zde tedy zhoršení postavení nezletilého způsobené okamžitým provedením exekuce. Institut odkladu exekuce se z těchto důvodů z mého pohledu obecně jeví jako nepoužitelný v exekučním řízení s nezletilým povinným.

4.10. Zastavení exekuce

Vedle odkladu exekuce je na zvážení, zda v případech nezletilých dlužníků, není možné využití zastavení exekuce z některého ze zákonem předvídaných důvodů. Exekuční řád ve spojení s občanským soudním řádem poskytuje několik důvodů zastavení exekuce. Ve vztahu k nezletilým a jejich specifickému postavení se jeví jako použitelné důvody stanovené v §268 odst. 1 písm. e) o.s.ř. a §268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

Důvodem pro zastavení v §268 odst. 1 písm. e) o.s.ř. je, že „*průběh výkonu rozhodnutí ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů*“. Tento důvod tedy míří na situace, v nichž byl zjištěn majetek tak malé hodnoty, že jeho zpeněžení nepokryje ani náklady. Pakliže má být tento důvod aplikován v případech zletilých povinných, kteří disponují majetkem, který je však příliš malé hodnoty, o to více by tento důvod měl být dán v případě nezletilých, kteří zpravidla nedisponují žádným majetkem s výjimkou osobních věcí, které jsou však stejně vyloučeny z exekuce dle §322 odst. 2 o. s. ř. Nemajetnost se však

⁸⁴ KASÍKOVÁ, Martina, KUČERA, Zdeněk. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 376 (§ 54). (*beck-online*).

pro účely tohoto důvodu musí posuzovat i s ohledem na pravděpodobný vývoj budoucích okolností a pravděpodobné majetkové poměry nezletilého v budoucnosti.⁸⁵ U většiny nezletilých bude obecně možné předpokládat, že se v budoucnu jejich ekonomická situace zlepší a nebudou tak naplněny předpoklady pro zastavení exekuce z tohoto důvodu. Avšak například u nezletilých ve velmi nízkém věku toto „zlepšení“ může nastat až například za 10 nebo 15 let. V případech, kdy je již od počátku počítáno se změnou majetkových poměrů nezletilého až za takto dlouhou dobu, by mohlo dojít k rozporu s právem na právní jistotu a dále k rozporu s právem na vstup do dospělosti bez dluhů, neboť bylo již od počátku předpokládáno dlouhé vedení exekučního řízení a s tím spojený nárůst nákladů.⁸⁶

Druhý možný důvod pro zastavení v §268 odst. 1 písm. h) o.s.ř. je, že „výkon rozhodnutí je nepřijatelný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat“. Tento důvod je oproti ostatním formulován pouze obecně, a to za tím účelem, aby pod něj mohla být podřazena celá řada skutkových okolností, ať už se jedná o zneužití práva na soudní ochranu ze strany oprávněného⁸⁷ či pro zcela zjevnou nespravedlnost⁸⁸.

V souvislosti s důvodem uvedeným pod písm. h) o.s.ř. nutno dodat, že po dlouhou dobu platilo, že v exekučním řízení není možné přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu, neboť exekuční soudy jsou vázány jeho obsahem a jsou povinny z něj vycházet.⁸⁹ Rovněž bylo dovozováno, že posuzování exekučního titulu z hlediska rozporu s dobrými mravy, správnosti rozhodnutí, ani sociální situaci povinného rozhodně není na místě.⁹⁰ Zastřešující zásadou pro všechny tyto je, že exekuční řízení má sloužit pouze k samotnému výkonu rozhodnutí a ne již k nalézání práva či jeho přezkumu.⁹¹ Z tohoto obecného pravidla však existují výjimky, které byly postupem času rozšiřovány. Tyto výjimky byly nejprve dovozovány v souvislosti s přezkumem rozhodčích nálezů⁹², později však Ústavní soud dovedl, že přezkum je možný i u soudních rozhodnutí, když uvedl, že „právní názor, že v exekučním řízení není možné poskytovat soudní ochranu oprávněnému (věřiteli), pokud by výkon rozhodnutí znamenal zjevnou nespravedlnost, platí pro exekuční řízení obecně, bez ohledu na to, zda je exekučním

⁸⁵ NOVÁKOVÁ, Jana. Zastavení exekuce pro její bezúspěšnost v kontextu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 2020, č. 18, s. 617-622.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3216/14.

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 2357/16.

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 3291/2011.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1932/2005. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 457/2005.

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3194/18, bod 12. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 871/11.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3194/18, body 12-17.

titulem rozhodčí nález nebo soudní rozhodnutí.”⁹³ V důsledku tohoto vývoje dnes již platí, že „v exekčním řízení obecným soudům přísluší se zabývat zásadními vadami exekčního titulu a že jsou povinny výkon rozhodnutí zastavit podle §268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. také v případech, v nichž by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti, nebo byl dokonce v rozporu s principy právního státu. Nezohlednění těchto kritérií při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí představuje porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.”⁹⁴ Zároveň není při tomto posouzení relevantní, zda se povinný bránil již v nalézacím řízení.

Je však nutno na tomto místě dodat, že s těmito závěry Ústavního soudu řada odborníků nesouhlasí. Hlavním argumentem proti tomuto rozhodnutí je rozpor s právem na právní jistotu a s principy právního státu⁹⁵. Další dodávají, že „tento přístup může být exekčními soudy akceptován jen tam, kde došlo v nalézacím řízení ke zcela extrémnímu ojedinelému vybočení ze standardu ochrany práv účastníků řízení”⁹⁶. Aby věcným přezkumem exekčních titulů nedošlo k popření smyslu a účelu exekčního řízení, je třeba při tomto posuzování zachovávat obezřetnost.⁹⁷

Pojmy rozpor s principy právního státu a zcela zjevná nespravedlnost jsou dosti neurčité a bude možné pod ně podřadit nejrůznější skutkové okolnosti. Ústavní soud již dovodil, že zde patří například situace, kdy byla exekuce vedena proti osobě těžce zdravotně postižené pro nezaplacení jízdného v MHD, ačkoliv tato osoba měla nárok na bezplatnou dopravu a dluh tedy nemohl nikdy vzniknout.⁹⁸ Dle mého názoru by zde mohly spadat i některé případy dětských exekucí. Výše bylo již několikrát popsáno, při kterých úkonech může docházet k porušování práv nezletilých účastníků řízení. Shrňme-li je, jedná se o 1) uložení povinnosti plnění peněžitého dluhu, ačkoliv nezletilý dlužník neporušil žádnou svou povinnost⁹⁹, o vzniku dluhu nevěděl atd., 2) vady doručování, 3) vady zastoupení z důvodu střetu zájmů nebo z důvodu, že zastoupení není řádné a efektivní, 4) zatížení nezletilého při vstupu do dospělosti peněžitým

⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3194/18, bod 17.

⁹⁴ Tamtéž, bod 23.

⁹⁵ ŠRÁMEK, Dušan. *Kolegium předsedů krajských soudů kritizuje nález ÚS ohledně nepřiměřenosti exekucí* [online]. ceska-justice.cz, 13. června 2019 [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2019/06/kolegium-predsedu-krajskych-soudu-kritizuje-nalez-us-ohledne-neprimerenosti-exekuci/>>.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ SVOBODA, Karel. Návrh na zastavení exekuce jako mimořádný opravný prostředek proti exekčnímu titulu. *Soudní rozhledy*, 2019, č. 7-8, s. 221-223

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2230/16. Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 2357/16.

⁹⁹ Viz příklad dítěte povinného školní docházkou, který se musí dopravovat do školy MHD, i když mu rodiče v rozporu se svou vyživovací povinností na dopravu neposkytnou finanční prostředky. Dítě do 15 let a ukončení povinné školní docházky zároveň nemá možnost obstarat si prostředky prací (se stanovenými výjimkami).

dluhem, který má rdousící účinek, a 5) s provedením exekuce je vyčkáváno do doby zletilosti, bez srozumění nezletilého, v rozporu s právem na právní jistotu. Kombinace více těchto vad či závažné porušení některé z nich by v konkrétním případě mohlo být důvodem pro zastavení exekuce z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti dle §268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

Při naplnění některého z důvodů §268 odst. 1 písm. a) až h), může o zastavení exekuce rozhodnout buď exekutor nebo exekuční soud, a to na návrh i bez návrhu.¹⁰⁰ O zastavení exekuce rozhodne sám exekutor, pokud se zastavením budou souhlasit ostatní účastníci řízení. V případě nesouhlasu pak spis i s návrhem postoupí k rozhodnutí exekučnímu soudu.¹⁰¹ „Exekuční soud může kdykoliv probíhající exekuci zastavit i bez návrhu, vyjdou-li najevo okolnosti, se kterými občanský soudní řád spojuje zastavení exekuce. Exekuční soud může důvody pro zastavení exekuce zjistit z různých zdrojů, např. z podnětů jiných osob než účastníků řízení, z podnětů státních orgánů, z činnosti soudu v jiných agendách.“¹⁰²

Ačkoliv tedy o zastavení exekuce může rozhodnout jak exekutor, tak exekuční soud, vzhledem k tomu, že rozhodnutí exekutora závisí na souhlasu ostatních účastníků,¹⁰³ měl by v případech zastavení dětských exekucí mít klíčovou roli právě exekuční soud. Již samotný fakt, že je povinným v exekučním řízení osoba nezletilá, by měl soud upozornit na to, že se v daném řízení vyskytuje subjekt, u něhož je nutné dbát zvýšené ochrany. Tedy již samotný věk povinného by měl být pro soud důvodem pro přezkoumání, zda zde nejsou dány některé vady odůvodňující zastavení exekuce z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti, příp. i z jiného důvodu.¹⁰⁴ K posuzování by tedy nemělo docházet pouze při postoupení věci exekutorem¹⁰⁵, ale i z vlastní iniciativy soudu.

¹⁰⁰ §55 e.ř.

¹⁰¹ §55 odst. 3 e.ř.

¹⁰² KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 383 (§ 55). (*beck-online*).

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ §55 odst. 5 e.ř.

¹⁰⁵ §55 e.ř.

5. Postavení nezletilého v roli oprávněného v exekučním řízení

Problematika nezletilých v exekučním řízení se dostala do popředí zájmu v souvislosti s jejich postavením v roli osob povinných k exekuci. Právní úprava nicméně nevylučuje, aby se nezletilý stal žalobcem v občanském soudním řízení a následně i oprávněným v exekučním řízení. Ačkoliv je pravděpodobné, že tyto situace budou poměrně ojedinělé, pro úplnost této práce je vhodné se jim rovněž věnovat.

Žalobcem se nezletilý může stát například ve sporech o náhradu škody či nemajetkové újmy. K vymáhání náhrady za újmu na zdraví nezletilého, který není plně svéprávný, se vztahuje speciální ustanovení §622 o.z., podle něhož v těchto případech promlčecí lhůta začne běžet nejdříve, až se nezletilý stane plně svéprávným. Zákonodárce tímto ustanovením nezletilému umožnil žalovat náhradu újmy po delší dobu, než jakou má ve stejné situaci zletilý člověk, a to zjevně z důvodu slabšího postavení nezletilého v řízení a v zájmu ochrany jeho práv. Nicméně, pouhým prodloužením lhůty k podání žaloby nedochází k posílení role nezletilého jako žalobce, pokud se náhradu újmy rozhodne vymáhat již v době své nezletilosti. Dále by nezletilý mohl být žalobcem např. ve sporech na ochranu osobnosti.

Samotný fakt, že nezletilé dítě by mohlo být v určitém řízení žalobcem, však automaticky neznamená, že v těchto řízeních může jednat zcela samostatně. Ustálená judikatura Nejvyššího soudu stanoví, že pokud za nezletilého podali žalobu jeho zákonní zástupci, je k tomuto potřeba souhlas opatrovnického soudu, neboť „*podání žaloby představuje pro nezletilého žalobce D. G. majetkové riziko, které není běžnou majetkovou záležitostí, a proto je k podání žaloby třeba schválení soudu, ačkoliv zákonní zástupci nezletilého žalobce jednali ve vzájemné shodě.*”¹⁰⁶ Nejvyšší soud shrnul, že podle něj „*Podání jakékoliv žaloby je bezesporu neběžnou záležitostí, která může mít daleké dosahy do sféry nezletilého (např. krom vzniklých práv a povinností, o kterých je rozhodováno v řízení, taktéž nutnost hradit náklady soudního řízení)*”¹⁰⁷ Souhlas soudu ve smyslu §898 odst. 1 o. z. je tedy podmínkou, která musí být splněna, jinak dojde k zastavení řízení. Ve své následující judikatuře Nejvyšší soud setrval na tomto závěru a mimo jiné doplnil, že na tom nic nemění ani fakt, že nezletilý je ve věku blízkém věku dospělosti.¹⁰⁸ Souhlas opatrovnického soudu bude rovněž vyžadován při podání žaloby

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2289/2011.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2019, sp. zn. 25 Cdo 4531/2018.

proti státu z titulu náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem podle zákona č. 82/1998 Sb., neboť ani tuto žalobu nelze považovat za běžnou záležitost.¹⁰⁹

Toto judikaturou dovozené pravidlo ve spojení s §36 o. z., který stanoví, že „*Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy, bez ohledu na obsah ostatních ustanovení, způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.*”¹¹⁰ vede k závěru, že, pokud k podání žaloby vyžaduje zákonný zástupce souhlas soudu, pak nezletilý není nikdy samostatně způsobilý k podání žaloby.

V literatuře se však objevuje i jiný názor, podle něhož „*podání žaloby souvisí s procesní způsobilostí nezletilého a ta se přímo odvíjí od míry jeho svéprávnosti*”¹¹¹. Způsobilost k podání žaloby tedy nelze vázat na možnou výši nákladů řízení, která nezletilému může vzniknout, neboť takovýto výklad není v souladu se smyslem §20 o.s.ř. Souhlas zákonných zástupců a soudu by měl být v souladu s §36 o. z. vyžadován pouze při podávání žalob v těch věcech, k nimž v hmotném právu není nezletilý nikdy způsobilý, neboť i jeho zákonný zástupce by k nim potřeboval souhlas soudu.¹¹² Naopak v ostatních věcech, by měla být způsobilost podat žalobu posuzována dle míry svéprávnosti k danému právnímu jednání.¹¹³

Z těchto dvou odlišných názorů na danou problematiku se ztotožňuji s druhým uvedeným, tedy v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Výkladem Nejvyššího soudu je na první pohled zakládána nerovnost nezletilých účastníků oproti jiným účastníkům, když z téhož právního jednání, ke kterému jsou v hmotném právu svéprávní, mohou být nezletilí sice žalováni a samostatně vystupovat před soudem, ale pro podání žaloby v totožné věci je vyžadován souhlas zákonného zástupce i soudu. Obzvláště přísný je pak doplňující závěr Nejvyššího soudu, že na věci nic nemění ani věk blízký věku zletilosti.¹¹⁴ Takovýto závěr je pak zcela v rozporu s principem postupného nabývání svéprávnosti podle míry rozumové a volní vyspělosti. Domnívám se tedy, že nezletilému musí být dána možnost samostatně vystupovat před soudem a podat žalobu v právních věcech, k jejichž uzavření byl svéprávný. A teprve na základě vlastností a schopností nezletilého a okolností konkrétní věci, případně rozhodnout o jeho zastoupení podle §23 o.s.ř.¹¹⁵ Kdyby bylo podání žaloby v těchto věcech

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2019, sp. zn. 25 Cdo 4531/2018. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2015, sp. zn. 30 Cdo 4999/2014. Dále rovněž Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.1.2017, sp. zn. 30 Cdo 3421/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2017, sp. zn. 25 Cdo 1930/2016.

¹¹⁰ §36 o. z.

¹¹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I. §1-117. Praha: Leges, 2013, s. 388 (§36 o.z.).

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2019, sp. zn. 25 Cdo 4531/2018.

¹¹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I. §1-117. Praha: Leges, 2013, s. 388 (§36 o.z.).

podmíněno zastoupením zákonným zástupcem, a to následně souhlasem soudu, došlo by dle mého názoru k popření práva nezletilého na přístup k soudu.

Vyžadování souhlasu soudu k podání žaloby v ostatních věcech, spadajících pod ustanovení §36 o.z., považuji za správný postup. Pokud by totiž zákonní zástupci mohli podávat žaloby jménem nezletilého, aniž by bylo soudem přezkoumán, zda je podání žaloby v souladu s nejlepším zájmem nezletilého, mohlo by docházet k tomu, že nezletilému vzniknou z prohraných sporů náklady, k jejichž úhradě by byl sám povinen, ačkoliv by například ani žalobu podat nechtěl. V těchto řízeních bude nezletilý zastoupen zákonným zástupcem na základě §22 o. s. ř.

Exekuční řád ani občanský soudní řád neobsahují speciální úpravu pro nezletilého v postavení žalobce, resp. oprávněného. Při podání exekučního návrhu by se však měl uplatnit stejný princip jako pro podání žaloby v soudním řízení.¹¹⁶ Tedy, kde byl nezletilý způsobilý k podání žaloby, měl by být i způsobilý podat v dané věci exekuční návrh. Ve věcech, kde žaloba byla podána zákonnými zástupci jménem nezletilého se souhlasem soudu by, dle mého názoru, již udělený souhlas soudu s podáním žaloby, měl platit i pro podání exekučního návrhu. Pokud by podání exekučního návrhu bylo podmíněno např. dalším nebo opětovným souhlasem soudu, byla by narušena právní jistota nezletilého žalobce, resp. oprávněného, neboť v době, kdy by soud rozhodl v jeho prospěch, by neměl jistotu, že tato povinnost bude i vynutitelná v případě, že nedojde k dobrovolnému splnění. Rovněž i pro procesní způsobilost a případné zastoupení nezletilého se subsidiárně použije úprava stanovená v občanském soudním řádu¹¹⁷, obecně tedy platí stejná pravidla a principy jako v řízení před soudem.

¹¹⁶ §52 e.ř.

¹¹⁷ §52 e.ř.

6. Posílení postavení nezletilých v dluhové a exekuční problematice

6.1. Novela občanského zákoníku a občanského soudního řádu

Výsledkem medializace problematiky dětských dlužníků a exekucí se stal legislativní návrh na změnu občanského zákoníku a občanského soudního řádu. Vláda předložila Poslanecké sněmovně tento návrh dne 26. 8. 2020 jako tisk č. 984/0.¹¹⁸ K návrhu byly následně doplněny i pozměňovací návrhy a dne 5. 3. 2021 byl tento návrh přijat všemi 101 přítomnými poslanci.¹¹⁹ V této kapitole nyní rozeberu tyto navrhované změny a zhodnotím jejich přínos pro danou problematiku.

Důvodová zpráva ve svém úvodu poukazuje na poměrně zásadní odlišnost konceptu svéprávnosti oproti zahraničním právním úpravám. Tento rozdíl spočívá v tom, že za stávající právní úpravy mohou zákonní zástupci rozsah způsobilosti nezletilého k samostatnému právnímu jednáním pouze rozšířit dle §32 o.z., nikoli však nijak zúžit. Právní jednání, ke kterým má nezletilý dostatečnou rozumovou a volní vyspělost, tak může zákonný zástupce usměrňovat pouze výchovnými prostředky. Zahraniční právní úpravy, např. německá či nizozemská, naopak váží svéprávnost nezletilého dítěte mnohem více na vůli a souhlas jeho zákonných zástupců, často za současného užití věkových hranic. Zcela samostatně právně jednat bývá v těchto zahraničních právních úpravách¹²⁰ nezletilým umožňováno v záležitostech každodenního života, v právních jednáních výlučně v jejich prospěch a při dispozici s kapesným.¹²¹ Navrhovaná právní úprava dle důvodové zprávy stojí na šesti hlavních zásadách, kterými jsou ochrana a autonomie nezletilých, výchovná funkce, ochrana věřitelů a poškozených, právní jistota a prevence nadměrného zadlužování.¹²²

¹¹⁸ Sněmovní tisk 984. Novela zákona - občanský zákoník [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>>

¹¹⁹ Protokol o hlasování, 87. schůze dne 5. března 2021 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz/en/sqw/hlasy.sqw?G=75566) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/en/sqw/hlasy.sqw?G=75566>>. Dále Předcházení vzniku dětských dluhů. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 8. 3. 2021.

¹²⁰ Např. Rusko, Maďarsko, Polsko, Německo (dle Důvodové zprávy, sněmovní tisk 984/0).

¹²¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/0 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0>>. Dále jen („Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0“).

¹²² Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 26-27.

6.1.1. Neshoda zákonných zástupců při udělení souhlasu k právnímu jednání (§32 o.z.)

Na základě tohoto ustanovení může zákonný zástupce rozšířit prostřednictvím svého souhlasu rozsah právních jednání, ke kterým je nezletilý způsobilý. Nově je zde upravena situace, kdy si zákonní zástupci nezletilého odporují. Doposud se v takovéto situaci k jejich projevům nepřihlíželo. Nově by se nesouhlas druhého zákonného zástupce mohl projevit na platnosti právního jednání, a to, pokud by třetí osoba věděla o sporu mezi zástupci. Tato vědomost by pak vedla k absolutní neplatnosti daného právního jednání. Cílem této změny má být posílení právní jistoty třetích osob, a to zejména vzhledem k navázané problematice ručení za dluh, o níž bude pojednáno níže.¹²³

Ačkoliv by se mohlo zdát, že touto změnou dojde pouze k posílení postavení třetích osob, a to na úkor nezletilých, neboť zatímco doposud se k právnímu jednání ve výše popsané situaci nepřihlíželo, nově by vedlo „pouze“ k absolutní neplatnosti, a to navíc v závislosti na vědomosti třetích osob o sporu mezi zákonnými zástupci, není tomu nutně tak. Dosavadní sankce zdánlivosti právního jednání mohla naopak být i k tíži nezletilého nebo sloužit jednomu ze zákonných zástupců ke zbytečnému „blokování“ právního jednání i v situacích, kdy toto jednání pro nezletilého nebylo nevýhodné. Nelze proto jednoznačně říci, který z těchto následků, tj. zdánlivost či absolutní neplatnost, by vedl k vyšší ochraně práv nezletilých, neboť vždy bude záležet i na posouzení skutkových okolností konkrétního případu.

6.1.2. Právní jednání podmíněné dodatečným souhlasem zákonného zástupce (§36 o.z.)

Vládní návrh počítá v §36 nově s odst. 2, podle něhož by ve věcech, kde by nezletilý mohl 1) jednat samostatně na základě své rozumové a volní vyspělosti, nebo 2) na základě udělení souhlasu zákonným zástupcem, mohlo být sjednáno podmínění právních následků právního jednání následným souhlasem zákonného zástupce. Zákonným zástupcům je tímto po vzoru zahraničních právních úprav dána možnost účinně korigovat právní vztahy, tak, že by účinky platného právního jednání nastaly až tímto souhlasem.¹²⁴

Tato změna má dle mého názoru potenciál zvýšit ochranu nezletilých. Ten je nicméně značně oslaben tím, že ujednání této podmínky je ponecháno na vůli stran. Na příkladu německé či např. polské právní úpravy vidíme, že oblast jednání nezletilého se souhlasem zákonného zástupce je vymezena určitými věkovými hranicemi (7-18 let, od 13 let).¹²⁵ Využívání této

¹²³ Tamtéž, s. 32-33.

¹²⁴ Tamtéž, s. 33-34.

¹²⁵ Tamtéž, s. 15-17.

podmínky v praxi, a tedy i její přínos závisí na vůli stran. Motivací k jejímu sjednávání může být navrhovaná úprava ručení zákonného zástupce z právních jednání, k nimž dal souhlas. Ve své podstatě však i tato změna chrání primárně majetkové zájmy a právní jistotu druhé smluvní strany, která s nezletilým právně jedná, jak ostatně uvádí i samotná důvodová zpráva.¹²⁶ Ochrana nezletilých je tak pouze jakýmsi vedlejším produktem, který vzejde ze snahy druhé smluvní strany ochránit své majetkové zájmy pomocí ručení.

6.1.3. Právní jednání vyžadující souhlas soudu (§898 o.z.)

Legislativní návrh počítá rovněž s novelizací §898 o.z., který upravuje oblast právních jednání, k nimž rodiče potřebují souhlas soudu. Odstavec 2 tohoto ustanovení, tj. výčet právních jednání, by se dle návrhu měl změnit celý, dochází zde nicméně pouze k přeformulování a upřesnění jednotlivých právních jednání. Dále by se měl změnit následek v případě absence souhlasu soudu.¹²⁷ Doposud se k takovému jednání nepřihlíželo, nově by takovéto právní jednání mělo být možné prohlásit za neplatné, avšak pouze, působí-li dítěti újmu.¹²⁸ Nově se zavádí možnost zúžit oblast právních jednání vyžadujících souhlas soudu, bylo-li by to v zájmu dítěte.¹²⁹

Patrně nejvýznamnější je však navrhovaná úprava návěti odst. 2 tohoto ustanovení. Důvodová zpráva uvádí, že by touto změnou mělo dojít ke „zrušení provázanosti prvního a druhého odstavce“¹³⁰. §898 odst. 1 uvádí, že souhlas soudu není potřeba k právním jednáním týkajícím se jmění dítěte, pokud se jedná o 1) běžné záležitosti nebo o 2) výjimečné záležitosti ohledně zanedbatelné majetkové hodnoty.¹³¹ V odst. 2 je poté za pomoci sousloví „*Souhlasu soudu je třeba zejména k ...*“¹³² poskytnut výčet jednotlivých právních jednání. Legislativní návrh počítá se změnou tohoto sousloví na znění „*Souhlasu soudu je vždy třeba k...*“¹³³, a nově by se tak mělo s těmito dvěma odstavci pracovat nezávisle na sobě. Odst. 1 by tedy měl být postaven čistě na hledisku subjektivním, u něhož bude nutné posuzovat okolnosti konkrétního právního jednání, vlastností a schopností daného nezletilého, včetně jeho majetkových

¹²⁶ Tamtéž, s. 34.

¹²⁷ §898 odst. 4 o.z. vládního návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/0. (Dále jen „*Vládní návrh zákona. Sněmovní tisk 984/0*“)

¹²⁸ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 34.

¹²⁹ §898 odst. 3 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹³⁰ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 34.

¹³¹ §898 odst. 1 o.z. PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894 (§ 898). (*beck-online*).

¹³² §898 odst. 2 o.z.

¹³³ §898 odst. 2 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

poměru.¹³⁴ Vedle toho by měl ale působit odst. 2, založený na hledisku objektivním, který vypočítává ty právní jednání, pro která již z jejich povahy či pro jejich závažnost bude souhlas soudu nutný vždy. A to s jedinou výjimkou, a sice, že by došlo v konkrétním případě k zúžení tohoto výčtu.¹³⁵

Důvodová zpráva o tomto výčtu uvádí, že zatímco dosavadní výčet v odst. 2 byl svou povahou demonstrativní, na což je možné usuzovat rovněž z užití sousloví „*třeba zejména*“¹³⁶, výčet v odst. 2 v novém znění by měl být považován za taxativní.¹³⁷ Z tohoto záměru lze dovozovat, že zákonodárce nepředpokládá, že by měly být dovozena nějaká další právní jednání, jejichž objektivní vlastnosti by je měly přiřadit k výčtu v odst. 2. Domnívám se však, že není dobře možné dopředu zcela vyloučit variantu, že se v budoucnu některé právní jednání ukáže být natolik závažné, že by nemohlo být dovozeno, že k němu je vždy nutný souhlas soudu, i bez subjektivního zhodnocení.

6.1.4. Exekuční postih majetku nezletilého (§899a odst. 1 o.z., §262c o.s.ř.)

Patrně největší změnu přinese ustanovení §899a, které nově v odst. 1 upravuje rozsah majetku, který může být pro dluhy z dětství v exekuci postižen. „*Postihován bude moci být pouze majetek, který dlužník k okamžiku provádění exekuce vlastní, přičemž musí jít o majetek, který byl nabyt před nabytím plné svéprávnosti, anebo majetek, který je od tohoto majetku odvozen.*“¹³⁸ Nezletilý bude tedy v případě exekučního postihu pro dluh z dětství, při vstupu do dospělosti, zjednodušeně řečeno nejhůře na nule. Toto pravidlo je v procesní rovině zakotveno do nového §262c o.s.ř., který doplňuje, že pakliže by byl výkonem rozhodnutí postižen i jiný majetek v rozporu s tímto pravidlem, je to důvodem pro to, aby se povinný domáhal v této části zastavení výkonu rozhodnutí.¹³⁹

6.1.5. Zákonné ručení rodičů dítěte (§899a odst. 2 o.z.)

Jak bylo již popsáno výše, vládní návrh na několika místech představuje úpravu souhlasu zákonného zástupce k právnímu jednání nezletilého (§32 o.z., §36 odst. 2 o.z.). Pokud souhlas rodič udělí nebo za své dítě jedná, měl by nově za peněžitý dluh z tohoto právního jednání ručit. Rodič-ručitel nebude moci po dítěti-dlužníkovi vymáhat splnění tohoto dluhu. Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že toto pravidlo vychází z předpokladu, že pokud dluh nezletilému v dětství vznikl, je to pravděpodobně vinou rodiče.¹⁴⁰

¹³⁴ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 35.

¹³⁵ §898 odst. 3 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹³⁶ §898 odst. 2 o.z.

¹³⁷ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 35.

¹³⁸ Tamtéž, s. 39.

¹³⁹ §262c o.s.ř. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁴⁰ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 40.

Na tomto zákonném ručení je zajímavé, že návrh hovoří pouze o „rodiči“, nikoli o „zákonném zástupci“ jako na ostatních místech.¹⁴¹ Důvodová zpráva blíže neuvádí důvod tohoto rozlišování, a tedy ani to, zda pojem rodič má být ve smyslu tohoto ustanovení ztotožňován s pojmem zákonný zástupce, nebo se skutečně vztahuje pouze na rodiče. Pokud by se zákonné ručení vztahovalo skutečně jen na rodiče dítěte, mohlo by dojít k následujícímu problému. Zákonným zástupcem dítěte je zpravidla rodič dítěte, může jím být ale i poručník¹⁴² nebo osvojitel.¹⁴³ Pokud zákonný zástupce-poručník udělí souhlas k právnímu jednání podle §36 odst. 2, druhá smluvní strana jednající s nezletilým se na základě takto uděleného souhlasu bude moci domnívat, že její případná pohledávka je zajištěna zákonným ručením. Avšak protože souhlas udělil zákonný zástupce-poručník a ne rodič, ručení dle §899a by se neuplatnilo. Takovýto výklad by pro osoby jednající s nezletilým znamenal právní nejistotu. K odstranění této nejistoty by strana jednající s nezletilým potřebovala nejen souhlas zákonného zástupce, ale i potvrzení o tom, že je tento zároveň i rodičem. V případě, že by zákonný zástupce nebyl rodičem dítěte, pozbyla by strana jednající s nezletilým motivaci dodatečný souhlas vůbec sjednávat, když by se zákonné ručení stejně neuplatnilo. Vycházíme-li tedy striktně z jazykového výkladu těchto ustanovení, pak by tomuto výkladu nic nebránilo, zákonné ručení by se skutečně uplatňovalo pouze u rodičů, zatímco dodatečné souhlasy ve smyslu §36 odst. 2 o.z. by mohli udělovat i zákonní zástupci, kteří nejsou zároveň rodiči dítěte.

Nicméně, jsem toho názoru, že toto nebyl výklad, který by zákonodárce zamýšlel. Jaký by totiž byl smysl zákonného ručení pouze u rodičů, a ne u všech zákonných zástupců? Nabízí se varianta, že zákonodárce zamýšlel tuto povinnost stanovit pouze rodičům např. z důvodu, že jsou, na rozdíl od poručníka, nositeli rodičovské odpovědnosti.¹⁴⁴ Avšak zákonný zástupce, který není rodičem, se nemusí nutně stát zákonným ručitelem. K tomu, aby se jím nestal, postačí, aby za nezletilého nejednal či mu k právnímu jednání neudělil souhlas. Naopak pokud zákonný zástupce za nezletilého jednal nebo mu k jednání souhlas udělil, pak by se ručení mělo uplatnit, bez ohledu na to, zda je rodičem či není. Jiný výklad by zvýhodňoval pouze zákonného zástupce, který není rodičem, a naopak by byl k tíži jak smluvní strany jednající s nezletilým, tak i k tíži samotného nezletilého. Nezletilý navíc nemá vliv na to, kdo je jeho zákonným

¹⁴¹ Pojem rodič dále užít v §898 o.z. stávající i novelizované právní úpravy.

¹⁴² SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 111 (§ 22). (*beck-online*).

¹⁴³ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I. §1-117. Praha: Leges, 2013, s. 364 (§32).

¹⁴⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka, KYSELOVSKÁ, Tereza. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1069 (§ 928). (*beck-online*).

zástupcem, přesto by zákon zacházel s nezletilými odlišně, právě na základě toho, kdo je jejich zákonným zástupcem, pokud by zákonné ručení stanovil jen u dětí, u nichž tuto funkci zastávají právě rodiče. Na základě těchto důvodů se domnívám, že správným výkladem těchto ustanovení je, že novelou je zakotven institut zákonného ručení zákonných zástupců, nikoli pouze rodičů.

6.1.6. Změna započítávání plnění na dluh (§1932 o.z.)

Další změnou je úprava započítávání plnění na dluh, je-li dlužníkem spotřebitel, který je v prodlení. Tato změna se tedy nebude týkat pouze osob nezletilých. Důvodem pro tuto změnu bylo, aby oproti dosavadní úpravě nedocházelo k nepřiměřenému nárůstu příslušenství pohledávky, což u dlužníka může vést k bezvýchodné situaci, v níž není dluh schopen splácet rychleji, než narůstá. Tato změna je tedy reakcí na obecný problém zadluženosti v České republice. Od tohoto pravidla se nebude možné odchýlit, a to z důvodu jeho účelu chránit spotřebitele, jakožto slabší smluvní stranu.¹⁴⁵

6.1.7. Smluvní pokuta ve vztahu k nezletilým (§2048 o.z.)

Jedním z důvodů proč dětské dluhy dosahovaly značné výše a stávaly se tak pro nezletilé hůře splnitelnými či dokonce měli tzv. „rdousící“ účinek byly i smluvní pokuty.¹⁴⁶ Vládní návrh reaguje i na tuto problematiku, když §2048 doplňuje odst. 2 podle něhož se nebude přihlížet k ujednáním o smluvní pokutě, pokud se k ní zavázal nezletilý, který v době ujednání nedovršil patnáctý rok věku.¹⁴⁷ Toto pravidlo by mělo platit i na tzv. penále¹⁴⁸ a přírážky¹⁴⁹ k jízdě.¹⁵⁰ Smluvní pokuty sjednané za současné právní úpravy by sice i po nabytí účinnosti návrhu zůstaly nedotčeny, vymáhány by však měly být jen v rozsahu §899a, nabyde-li nezletilý plně svéprávnosti (*resp. 21 let dle pozměňovacího návrhu*)¹⁵¹ až za účinnosti změny zákona.¹⁵²

6.1.8. Přejedání nájmu bytu (§2279 o.z., §2282a o.z.)

Přejedání nájmu bytu po smrti nájemce rovněž patří mezi důvody vzniku dluhu nezletilých.¹⁵³ Nezletilým dětem tak paradoxně uškodilo právě ustanovení, které bylo do zákona vloženo s cílem ochránit je coby pozůstalé před případnými negativními důsledky skončení nájmu. Nově by z toho důvodu měla být prodloužena lhůta pro oznámení ukončení

¹⁴⁵ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 42.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 12.

¹⁴⁷ §2048 odst. 2 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁴⁸ §2052 o.z.

¹⁴⁹ Dle důvodové zprávy, sněmovní tisk 984/0, s. 42, vyplývá z nálezů Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. Pl.ÚS 33/2000.

¹⁵⁰ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 11.

¹⁵¹ Usnesení ústavně právního výboru ze 77. schůze ze dne 6. ledna 2021. Sněmovní tisk 984/1 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>>.

¹⁵² Čl. II odst. 3 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁵³ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita, ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*, 2019, č. 21, s. 725-735

nájmu na měsíc od „získání zákonného zástupce nebo kdy se opatrovník nebo poručník ujal funkce“¹⁵⁴. Lhůta je tak prodloužena až do doby, kdy je nezletilý řádně zastoupen.

Rovněž i pro dluhy vzniklé z případného přechodu nájmu by se mělo uplatnit pravidlo obsažené v §899a, tedy případné dluhy budou být moci vymoženy pouze z majetku, který nezletilý nabyt před nabytím plné svéprávnosti. A zároveň je stanovena povinnost zákonného ručení pro zákonného zástupce, opatrovníka či poručníka pro případ, že nájem neukončil, ačkoliv „mohl rozumně předpokládat, že povinnosti vyplývající z nájmu nebude nezletilý schopen plnit“¹⁵⁵.

6.1.9. Deliktní (ne)způsobilost nezletilých (§2920 o.z., §2921 o.z.)

Nová úprava deliktní způsobilosti se inspirovala zahraničními právními úpravami a navrhuje zavést věkovou hranici třinácti let. Děti mladší tohoto věku by samostatně odpovídaly jen, pokud by nad nimi nebyl zanedbán náležitý dohled a škodu způsobily činem povahy úmyslného trestného činu, nebo pokud by to bylo spravedlivé se zřetelem k jejich majetkovým poměrům.¹⁵⁶

6.1.10. Povinnost doručování nezletilému účastníkovi (§50b o.s.ř.)

Jak bylo v této práci na několika místech popsáno, doručování, resp. zajištění, že nezletilý účastník vůbec ví o tom, že probíhá řízení, které se jej týká, je naprosto klíčovým úkonem, který zajistí, že účastník bude mít možnost uplatnit svá procesní práva. I přes tento význam, vady doručování a nevědomost nezletilých o řízení se ukázaly být průvodním jevem dětských dluhů a exekucí.¹⁵⁷

Ústavní soud již dříve dovedl povinnost doručovat nezletilému účastníkovi, ať již byl zastoupen na základě §22 o.s.ř., nebo §23 o.s.ř.¹⁵⁸ §50 odst. 4 písm. b) o.s.ř. však doposud výslovně počítal pouze s doručováním nezletilému účastníkovi v případě zastoupení dle §23 o.s.ř. Vládní návrh však toto pravidlo rozšiřuje a nově by mělo být doručováno nezletilému účastníkovi, který dovršil patnáctý rok věku, též v případě zastoupení dle §22 o.s.ř.¹⁵⁹

Volbu věkové hranice na tomto místě nepovažuji za vhodnou, a to ze dvou důvodů. Primárně proto, že pro zastoupení na základě §23 o.s.ř. zákon neposkytuje žádnou hranici. Při zastoupení podle §22 o.s.ř. by to mělo být 15 let. Z toho vyplývá, že stejně starým účastníkům

¹⁵⁴ §2279 odst. 4 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁵⁵ §2282a odst. 2 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁵⁶ §2920 odst. 3 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁵⁷ Např. náleží Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I.ÚS 1041/14. Dále např. ŠRAJ BROVÁ, Markéta. *Jako malá jela s rodiči načerno. K 18. narozeninám dostala dluh 24 tisíc korun* [online]. zpravy.aktualne.cz, 26. dubna 2019 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/v-cesku-dluzi-i-deti-staci-jizda-na-cerno-a-k-osmnactinam-do/r~135400dc682211e98a200cc47ab5f122/>>.

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I.ÚS 1041/14, bod 48.

¹⁵⁹ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 52.

různých řízení (např. ve věku 13 let) bude nebo nebude doručováno v závislosti na tom, zda jsou zastoupeni dle §23 o.s.ř. nebo §22 o.s.ř.¹⁶⁰ K takovému rozlišnému zacházení nevidím žádný důvod. I kdyby přesto měla být určitá věková hranice pro doručování podle §22 o.s.ř. zvolena, pak se domnívám, že by měla být rozhodně nižší než právě 15 let. Právo být informován, je naprostým minimem, které by mělo být poskytnuto, přesto však pro něj byla zvolena věková hranice vyšší než například pro deliktní způsobilost. Za maximální věkovou hranici, od které by mělo být dítě informováno o řízení považuji hranici 12 let věku dítěte.¹⁶¹

6.1.11. Vydávání rozhodnutí v řízeních s nezletilým účastníkem (§114b, §114c, §153b, §172 o.s.ř.)

Po novele by již nadále nemělo být možné vydávat v řízeních, kde je žalovaným nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, rozsudek na základě fikce uznání, rozsudek pro zmeškání a platební rozkaz.¹⁶² Výše v kapitole 4. 4. jsem shrnula, z jakého důvodu nepovažuji vydávání platebních rozkazů v řízeních s nezletilým účastníkem za vhodné, a to navzdory názoru Ústavního soudu, který upřesnil podmínky¹⁶³, za nichž platební rozkazy v těchto řízeních mohou být vydávány. Tuto změnu právní úpravy proto považuji za správnou.

6.1.12. Aplikace nové právní úpravy

Nová právní úprava o.z. by se neměla aplikovat na osoby, které nabyly svéprávnosti (*resp. 21 let dle pozměňovacího návrhu*)¹⁶⁴ již přede dnem nabytí účinnosti zákona.¹⁶⁵ Zákonodárce toto rozhodnutí v důvodové zprávě odůvodňuje tím, že cílem novely není odpuštění dětských dluhů dnes již zletilých osob, neboť ty by měly být řešeny prostředky práva insolvenčního.¹⁶⁶

Zákon v novém znění by se však měl uplatnit i na řízení zahájená již před účinností novely.¹⁶⁷ Pokud povinný nabyde plné svéprávnosti (*resp. 21 let dle pozměňovacího návrhu*)¹⁶⁸ nejdříve v den účinnosti novely, bude uplatněno pravidlo o postižení jen jeho „dětského majetku“ dle §262c o.s.ř.¹⁶⁹

¹⁶⁰ §50b odst. 4 o.s.ř. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁶¹ Věková hranice dvanácti let věku dítěte byla zvolena např. pro souhlas s osvojením dle §806 o.z., dále také v §867 o.z.

¹⁶² Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 52.

¹⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 3133/19, bod 30.

¹⁶⁴ Usnesení ústavně právního výboru ze 77. schůze ze dne 6. ledna 2021. Sněmovní tisk 984/1 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>>.

¹⁶⁵ Čl. II odst. 1 o.z. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁶⁶ Důvodová zpráva, sněmovní tisk 984/0, s. 50.

¹⁶⁷ Čl. IV odst. 1 o.s.ř. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

¹⁶⁸ Usnesení ústavně právního výboru ze 77. schůze ze dne 6. ledna 2021. Sněmovní tisk 984/1 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>>.

¹⁶⁹ Čl. IV odst. 2 o.s.ř. vládního návrhu zákona. Sněmovní tisk 984/0.

Jedním z pozměňovacích návrhů bylo i doplnění ustanovení, které by deklarovalo, že prominutí, upuštění od vymáhání nebo jiný úkon směřující k zániku nebo snížení dobytnosti dluhu osoby, která v době jeho vzniku nenabyla plné svéprávnosti není porušením povinností spojených se správou majetku.¹⁷⁰ O povinnosti péče řádného hospodáře a obavách věřitelů, resp. oprávněných, z případného postihu v případně nevymáhání pohledávek za dětskými dlužníky bylo pojednáno v kapitole 4.6. této práce. Díky tomuto navrhovanému ustanovení tak bude postaveno najisto, že nevymáháním skutečně nedochází k porušování zákonem stanovených povinností.

6.2. Řešení dětských dluhů prostřednictvím insolvenčního řízení

Zákon č. 230/2019 Sb.¹⁷¹ přinesl změnu insolvenčního zákona, která spočívala v možnosti oddlužení osob, jejichž dluhy vznikly v době nezletilosti, za zjednodušeného režimu, obdobně jako v případě starobních a invalidních důchodců¹⁷². Pro oddlužení v tomto režimu byla stanovena podmínka¹⁷³, spočívající v tom, že pokud alespoň 2/3 dluhu pocházejí z doby nezletilosti, oddlužení je možné během 3 let.¹⁷⁴

Tato legislativní změna poskytla řešení pro dětské dlužníky, resp. osoby zletilé zatížené dluhy z dětství. Sama o sobě je tedy pouze řešením pro již nastalé problémy a není rozhodně nástrojem pro předcházení zadluženosti dětí. Z toho důvodu je nezbytná výše popsaná novela občanského zákoníku a občanského soudního řádu. Pakliže se tato stane efektivním nástrojem bránícím vzniku dětských dluhů, pak by úprava zjednodušeného oddlužení pro dluhy z dětství v budoucnosti již neměla být potřebná.

¹⁷⁰ Pozměňovací a jiné návrhy k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/2 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>>.

¹⁷¹ Sněmovní tisk 493/0 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=493&O=8) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=493&O=8>>.

¹⁷² §412a odst. 4 insolvenčního zákona

¹⁷³ §412a odst. 6 insolvenčního zákona

¹⁷⁴ Oddlužení dětských dlužníků. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 10. 7. 2019. Oddlužení dětských dlužníků. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 20. 8. 2019.

7. Závěr

V této diplomové práci jsem se zabývala postavením nezletilého v exekučním řízení. Stanoveným cílem této práce byl výzkum postavení a ochrany nezletilých v exekučním řízení. Výzkumné otázky položené v úvodu byly následující: a) zda a jak je nezletilým v rámci exekučního řízení dána možnost uplatnit jejich práva, včetně práv participačních, b) jaká je míra ochrany nezletilých v exekučním řízení, c) jaká je možnost využití institutu zastavení exekuce z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti, d) jak přínosná je pro danou problematiku novela o.z. a o.s.ř. a zda povede ke zlepšení postavení nezletilého v exekučním řízení. Níže uvádím, kterým tématům jsem se postupně věnovala za účelem nalezení odpovědí na výzkumné otázky a jak tyto závěry zní.

Nejprve jsem shrnula základní fakta týkající se dětské dluhové problematiky, a to v kontextu celkové zadluženosti na území České republiky. Poté jsem pro úplnost této práce vymezila práva nezletilých účastníků řízení, včetně práv participačních. A v následujících kapitolách jsem se pak již zaměřila na konkrétní způsoby a problematické aspekty v oblasti realizace těchto práv.

Ve stěžejní čtvrté kapitole jsem se postupně věnovala konkrétním aspektům exekučního řízení s nezletilým povinným. Tato část poskytla zejména odpověď na první výzkumnou otázku, týkající se možnosti uplatnění práv nezletilých v řízení. Nezletilým je umožněno uplatňovat v řízení jejich práva, avšak vzhledem k tomu, že jsou v řízení zpravidla zastoupeni, děje se tak prostřednictvím zástupců. Zároveň platí, že absence zastoupení nebývá důvodem vedoucím k porušení práv nezletilých, neboť jen zřídka dochází k tomu, že by nezletilý nebyl v řízení zastoupen. Možnost uplatnění práv prostřednictvím zástupců však může být narušena, a to ze dvou důvodů. Prvním z nich je volba zástupce, který neposkytuje zastoupení tzv. řádné a efektivní. Druhým pak možný střet zájmů mezi zástupcem a zastoupeným, přičemž oba důvody mohou vést k porušování práv nezletilých účastníků řízení, a to zejména tím, že tyto zástupci nejsou v řízení aktivní, nehájí práva a oprávněné zájmy nezletilého, o řízení nezletilého neinformují či např. nepřebírají písemnosti. S odpovědí na první výzkumnou otázku souvisí též instituty doručování a platebních rozkazů. Ve věci doručování je problematický ten aspekt, že se nezletilý nemusel dozvědět o probíhajícím nalézacím řízení, příp. ani o zahájení exekučního řízení, a dozvěděl se o něm až při provedení exekuce. Tato nevědomost o probíhajícím řízení je pak nutně spojená s tím, že je nezletilému odepřeno uplatňovat v řízení další práva. Problémy doručování měly jednak původ v právní úpravě, neboť doposud bylo zastoupenému nezletilému účastníkovi doručováno pouze v případě zastoupení dle §23 o.s.ř., nikoli dle §22 o.s.ř. Druhý

důvod pro nedostatky v doručování se pak váže na výše uvedený problém neřádného a neefektivního zastoupení. Zatímco první problém bude částečně napraven v rámci novely, u druhého je řešením pouze to, aby soudy kladly větší důraz na kvalitu zastoupení. Vedle toho se jeví jako problematické i vydávání platebních rozkazů, a to zejména tehdy, pakliže žalovaný nezletilý není řádně zastoupen. Vzhledem k relativně krátké lhůtě pro podání odporu proti platebnímu rozkazu, by při jejich využití měl být kladen zvýšený důraz na kvalitu zastoupení, neboť pokud toto není splněno, pak je nezletilému de facto odepřena možnost obrany. Vzhledem k tomu, že platební rozkazy mají být rychlým a efektivním nástrojem, není zde prostor na zkoumání kvality zastoupení či pro zvláštní zacházení s nezletilým. Dalším argumentem pro jejich nevhodnost v řízeních s nezletilým žalovaným je možný rozpor s ustanovením §100 odst. 3 o.s.ř. Lze tedy shrnout, že přijatá novela o.s.ř., zakotvením zákazu jejich vydávání, tak pouze potvrzuje již dříve dovozovaný rozpor s ustanovením §100 odst. 3 o.s.ř. Odpověď na první výzkumnou otázku tedy zní, že nezletilému je umožněno v řízení uplatňovat svá práva, a to zpravidla prostřednictvím zástupce. K efektivní ochraně práv nezletilých je však nutné dbát na to, aby toto zastoupení bylo řádné, efektivní a neexistoval střet zájmů.

Druhou výzkumnou otázkou byla míra ochrany práv nezletilých v exekučním řízení. Zákon nezakotvuje žádný nástroj, který by vedl ke zvýšené ochraně nezletilého účastníka exekučního řízení. Jako určitý mantinel v této oblasti lze vnímat Ústavním soudem dovozované právo nezletilého na vstup do dospělosti bez dluhů, které mají tzv. „rdousící účinek“. Toto právo nicméně ÚS pouze deklaruje, avšak není možné vysledovat žádné konkrétní nástroje, kterými by bylo možno mu v praxi dostat. Mimo toto právo dovozované ÚS je však také nutno dbát ustanovení Úmluvy o právech dítěte, která deklaruje základní práva dítěte, a již je Česká republika vázána. I přes existenci této judikatury a Úmluvy, lze však shrnout, že nezletilí nedisponují žádnou konkrétní zvláštní ochranou, která by je v exekučním řízení odlišovala od zletilých účastníků. Naopak mohou být oproti zletilým účastníkům ve značně zhoršeném postavení, a to v důsledku nedostatečného zastoupení, nemajetnosti či nemožnosti ovlivnit vznik dluhu.

Třetí výzkumnou otázkou byla možnost využití institutu zastavení exekuce z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti. V této věci jsem po rozboru tohoto institutu v příslušné kapitole došla k závěru, že tento institut může být využitelný. Není možné předem vyloučit, že konkrétní okolnosti určitého případu nebudou naplňovat znaky zcela zjevné nespravedlnosti, např. vzhledem k vadám zastoupení, věku nezletilého, okolnostem vzniku dluhu apod. Nutno však dodat, že postoj odborné veřejnosti k judikatuře, která tento důvod dovodila, je spíše odmítavý.

Obavy souvisejí zejména s tím, že případným posuzováním této nespravedlnosti dochází k nalézání práva až ve fázi výkonu rozhodnutí, a to, že je v rozporu se smyslem tohoto řízení. Ačkoliv je tento argument jistě relevantní, zastávám názor, že je vhodné mít tento nástroj k dispozici, byť i jen pro zcela výjimečné případy. Odpověď na třetí výzkumnou otázku tedy zní, že v exekučních řízeních s nezletilým povinným je využití zastavení exekuce z důvodu zcela zjevné nespravedlnosti možné, pakliže okolnosti případu vykazují znaky zcela zjevné nespravedlnosti. Lze však očekávat, že tento nástroj bude využíván pouze v naprosto výjimečných případech.

Poslední výzkumná otázka se týkala přínosu novely o.z. a o.s.ř. a zda tato příp. povede ke zlepšení postavení nezletilého v exekučním řízení. Přijaté změny se mohou projevit ve třech oblastech. První z nich je možné snížení počtu dětských dlužníků, a to zejména prostřednictvím institutu zákonného ručení rodičů, a dále výše případného dluhu, kdy v důsledku zakotvení zákazu sjednávání smluvní pokuty s nezletilým mladším 15 let, lze očekávat, že v některých případech nebudou dluhy dosahovat takové výše, jako tomu bylo doposud, a tedy ani dluhová zátěž nezletilého nebude natolik výrazná. Ohledně zákonného ručení rodičů nutno dodat, že četnost využití tohoto institutu bude záležet na tom, zda druhá strana jednající s nezletilým bude v konkrétním případě vyžadovat dodatečný souhlas zákonného zástupce k právnímu jednání, který toto zákonné ručení založí. V případě nevěle sjednávání tohoto souhlasu, bude využitelnost zákonného ručení značně omezena. Druhou oblastí, v níž můžeme vysledovat přínos dané novely je posílení ochrany nezletilého v nalézacím řízení. A to zejména prostřednictvím úpravy podmínek při doručování nezletilým zastoupeným dle §22 a §23 o.s.ř., jakož i zákazem vydávání platebních rozkazů v řízeních s nezletilým žalovaným, který nenabyl plné svéprávnosti. I tak však platí, že primárně je nutné, aby byl kladen důraz na kvalitu zastoupení nezletilého, protože pokud toto není naplněno, pak ani tyto nástroje nepovedou ke zvýšení ochrany nezletilého. Třetí oblastí, v níž lze vysledovat vliv novely je již samotné exekuční řízení, a to prostřednictvím omezení majetku, z něhož bude moci být dluh vzniklý v době nezletilosti vymožen. Konkrétně se má jednat o majetek, který nezletilý nabyl v době nezletilosti nebo majetek, který je od tohoto odvozen. Zároveň je dána možnost podání návrhu na zastavení exekuce v případě, že bude postupováno v rozporu s tímto pravidlem. Tyto pravidla tedy reflektují určité slabší postavení nezletilého již konkrétně v oblasti exekučního řízení a posilují tím jeho ochranu. Změny, které byly přijaty, dle mého názoru vhodně reagují na jednotlivé „stupně“ daného problému, tj. od vzniku a výše dluhu, přes nalézací řízení až k případnému výkonu rozhodnutí. Reálný efekt těchto změn sice bude možné zhodnotit až po určitém čase, avšak přinejmenším v teoretické rovině se zdá, že by mohly vést ke zlepšení v

oblasti dětské dluhové problematiky. Odpověď na poslední výzkumnou otázku tedy zní, že novela o.z. a o.s.ř. je pro danou problematiku přínosná a nově posiluje ochranu nezletilých v řízení, a to konkrétně ve třech výše popsaných oblastech.

Závěrem dodávám, že doufám, že se nová právní úprava ukáže být efektivním nástrojem v předcházení vzniku tzv. dětských dluhů, a tedy i exekucním řízením s nezletilým povinným, tak aby se v budoucnu tyto případy objevovaly již jen zcela výjimečně a nejednalo se již nadále o závažný problém nutný nápravy.

8. Zdroje

8.1. Literatura

- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 276 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, § 1-117. Praha: Leges, 2013. 649 s.
- RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015. 197 s.
- BRZOBOHATÝ, Robin a kol., ČECHOVÁ, Irena (ed.). *Aktuální otázky ochrany práv dětí: informování dětí o jejich právech*. Brno: Česko-britská, 2017. 302 s.
- KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 1143 s.
- HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 486 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 1601 s.
- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: komentář. I*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1579 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 1250 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, 331 s.

8.2. Odborné články

- FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita, ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*, 2019, č. 21, s. 725-735.
- FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě osoby. *Právní rozhledy*, 2019, č. 22, s. 770-779.

- FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita, ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl třetí: pohled praktický, morální, procesní, komparační a aktuální návrhy legislativního řešení. *Právní rozhledy*, 2019, č. 23-24, s. 807-816.
- Přisudková vyhláška zrušena. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 25. 4. 2013.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě jako účastník občanského soudního řízení. *Právo a rodina*, 2019, roč. 21, č. 3, s. 1-6.
- Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, č. 120/2001 Dz (§30 e. ř.) (*beck-online*).
- NOVÁKOVÁ, Jana. Zastavení exekuce pro její bezúspěšnost v kontextu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 2020, č. 18, s. 617-622.
- SVOBODA, Karel. Návrh na zastavení exekuce jako mimořádný opravný prostředek proti exekučnímu titulu. *Soudní rozhledy*, 2019, č. 7-8, s. 221-223.
- Předcházení vzniku dětských dluhů. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 8. 3. 2021.
- Oddlužení dětských dlužníků. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 10. 7. 2019.
- Oddlužení dětských dlužníků. *Právní zpravodaj*, C. H. BECK, 20. 8. 2019.

8.3. Právní předpisy a související zdroje

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č.120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/0.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/0 [online]. psp.cz [cit. 12.

- června 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0>.
- Pozměňovací a jiné návrhy k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk 984/2 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>.
 - Sněmovní tisk 493/0 [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz) [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=493&O=8>.

8.4. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3814/17.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. III. ÚS 3206/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2017, sp. zn. I. ÚS 3655/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. II. ÚS 3133/19.
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. I. ÚS 3966/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. II. ÚS 728/15-2.
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3216/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 2357/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3194/18.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2230/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 3291/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1932/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 457/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2289/2011.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2019, sp. zn. 25 Cdo 4531/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2015, sp. zn. 30 Cdo 4999/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.1.2017, sp. zn. 30 Cdo 3421/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2017, sp. zn. 25 Cdo 1930/2016.

8.5. Internetové zdroje

- Statistické listy Exekutorské komory ČR. Údaje ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-I.pdf> a <https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-II.pdf>.
- Statistický list EK ČR. Údaje ke dni 11. 11. 2020. [online]. statistiky.ekcr.info.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://statistiky.ekcr.info/docs/statisticky-list-VII.pdf>.
- Údaje ze statistiky EK ČR. [online]. ekcr.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://ekcr.cz/admin/priloha//Statistiky%202019%20grafika.pdf>.
- Údaj ČSÚ ČR ke dni 31. 3. 2020. [online]. czso.cz [cit. 13. června 2021]. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide.
- Internetové stránky Ministerstva spravedlnosti. Dostupné na <https://exekuce.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/>.
- *Stát má řešení, jak usnadnit oddlužení dětským dlužníkům* [online]. televizeznam.cz, 17. února 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.televizeznam.cz/video/legalhollywood/stat-ma-reseni-jak-usnadnit-oddluzeni-detskym-dluznikum-64028569>.
- HEJNÁ, Veronika. *Jak předcházet dětským dluhům? Součástí jmění je i majetek, upozornili exekutoři* [online]. ceska-justice.cz, 27. ledna 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2020/01/predchazet-detskym-dluhum-soucasti-jmeni-i-majetek-upozornili-exekutoři/>.
- VANÍČKOVÁ, Eva. *Deklarace práv dítěte* [online]. icv.vlada.cz, 10. listopadu 2009 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560>.
- BYSTRÝ, Tomáš. *Ochrana před rodiči. Telekomunikační úřad už nebude moct vymáhat dluhy na dětech* [online]. irozhlas.cz, 11. října 2016 [cit. 13. června 2021].

- Dostupné na https://www.irozhlas.cz/ekonomika/ochrana-pred-rodici-telekomunikacni-urad-uz-nebude-moct-vymahat-dluhy-na-detech_201610112015_emospanova.
- SVOBODA, Tomáš. *Nemocnice odpustila dluh třináctileté dívky. Tisíce dětí exekucím čelí dál* [online]. seznamzpravy.cz, 20. července 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nemocnice-odpustila-dluh-trinactilete-divce-tisice-deti-exekucim-celi-dal-112839>.
 - RŮŽIČKOVÁ, Dagmar. *V Česku jsou stále tři tisíce zadlužených dětí. Vyzýváme k zastavení vymáhání jejich dluhů!* [online]. clovekvtsni.cz, 4. prosince 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.clovekvtsni.cz/v-soucasnosti-jsou-vidovany-temer-tri-tisice-zadluzenych-deti-7250gp>.
 - *Po nezletilých nelze v běžících exekucích vymáhat poplatky za komunální odpad za období do roku 2012 (včetně)* [online]. ochrance.cz, 28. srpna 2017 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/aktualne/po-nezletilych-nelze-v-bezicich-exekucich-vymahat-poplatky-za-komunalni-odpad-za-obdobi-do/>.
 - SVOBODA, Tomáš. *V 11 letech nezaplatila za popelnice. Teď po ní chce obec deset tisíc* [online]. seznamzpravy.cz, 17. srpna 2020 [cit. 13. června 2021]. Dostupné na <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/v-11-letech-nezaplatila-za-popelnice-ted-po-ni-chce-obec-deset-tisic-115909>.
 - ŠRÁMEK, Dušan. *Kolegium předsedů krajských soudů kritizuje nález ÚS ohledně nepřiměřenosti exekucí* [online]. ceska-justice.cz, 13. června 2019 [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2019/06/kolegium-predsedu-krajskych-soudu-kritizuje-nalez-us-ohledne-neprimerenosti-exekuci/>.
 - Sněmovní tisk 984. Novela zákona - občanský zákoník [online]. psp.cz [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>.
 - Protokol o hlasování, 87. schůze dne 5. března 2021 [online]. psp.cz [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/en/sqw/hlasy.sqw?G=75566>.
 - Usnesení ústavně právního výboru ze 77. schůze ze dne 6. ledna 2021. Sněmovní tisk 984/1 [online]. psp.cz [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=984>.
 - ŠRAJBROVÁ, Markéta. *Jako malá jela s rodiči načerno. K 18. narozeninám dostala dluh 24 tisíc korun* [online]. zpravy.aktualne.cz, 26. dubna 2019 [cit. 13. června 2021].

Dostupné na <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/v-cesku-dluzi-i-deti-staci-jizda-na-cerno-a-k-osmnactinam-do/r~135400dc682211e98a200cc47ab5f122/>.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je postavení nezletilého v exekučním řízení. Téma bylo zvoleno v souvislosti s problematikou nárůstu počtu případů tzv. dětských dlužníků. Cílem práce je zejména výzkum ochrany a možností realizace práv nezletilých v exekučním řízení, a dále rozbor nové právní úpravy týkající se dané problematiky.

Práce sestává z úvodu a dalších 6 kapitol. Druhá a třetí kapitola se věnují uvedení do tématu a popisu práv nezletilých účastníků řízení. Čtvrtá kapitola se týká průběhu exekučního řízení se zaměřením na specifické problémy spojené s účastí nezletilého povinného, tj. zejména zastoupení, doručování apod. Pátá kapitola je zaměřena na některé aspekty související s postavením nezletilého v roli oprávněného v exekučním řízení. Šestá kapitola sestává zejména z rozboru nové právní úpravy týkající se dané problematiky a zhodnocení těchto změn. Po hlavním textu práce následuje závěr a seznam použité literatury.

Abstract

The theme of this diploma thesis is Position of a minor in execution proceedings. This theme was chosen in connection with increasing number of cases of child debtors. The aim of this thesis is research of protection and possibilities of realization of rights of minors in execution proceedings, and also analysis of new legislation regarding this topic.

This thesis consists of introduction and another 6 chapters. The second and third chapter is dedicated to introduction to the topic and description of rights of minors. The fourth chapter is devoted to the course of execution proceedings with focus on specific issues related to minors as debtors in this proceeding, for example representation, delivering documents etc. The fifth chapter is focused on some aspects related to minor as creditor in execution proceedings. The sixth chapter consists mainly of an analysis of the new legislation regarding this topic and evaluation of this changes. After the main part of this thesis there are conclusion and a list of used literature.

Klíčová slova

Nezletilý, exekuční řízení, výkon rozhodnutí, zastoupení, dětská práva

Key words

Minor, execution proceedings, enforcement of judgement, representation, children's rights